

UCHWAŁA NR XXI/77/2016
RADY MIASTA WŁOCŁAWEK
z dnia 23 czerwca 2016 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Włocławek na lata 2016 - 2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446), art. 12 pkt 11 w związku z art. 92 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1445 i poz. 1890), art. 16 b, art. 17 ust. 1 pkt 1 oraz art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163, poz. 693, poz. 1045, poz. 1058, poz. 1240, poz. 1310, poz. 1359, poz. 1607, poz. 1830 i poz. 1893 oraz z 2016 r. poz. 195),

uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Włocławek na lata 2016- 2020 w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta.

§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

2. Uchwała podlega podaniu do publicznej wiadomości poprzez ogłoszenie w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Włocławek.



**Przewodniczący
Rady Miasta**

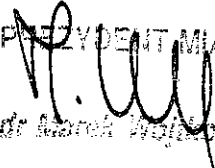
Jarosław Chmielewski

UZASADNIENIE

Obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika wprost z art. 16 b ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.)

Strategia rozwiązywania problemów społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu poprawy tych zjawisk występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Wytycza ona główne kierunki działań samorządu miasta w zakresie polityki społecznej. Jest dokumentem bazowym, w odniesieniu do którego, powinny być konstruowane programy i projekty, skierowane do konkretnych grup odbiorców. Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna stanowić także, narzędzie wykorzystywane w procesie pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań z zakresu polityki społecznej z funduszy europejskich.

Mając powyższe na względzie opracowanie i przyjęcie **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Włocławek na lata 2016 – 2020** jest zgodne z przepisami prawa.

PREZYDENT MIASTA

dr Marek Wojtkowski

DYREKTOR WYDZIAŁU


Piotr Bielicki

11.05.2016
MEMBER SPECIALISTA


Hanna Lelawska

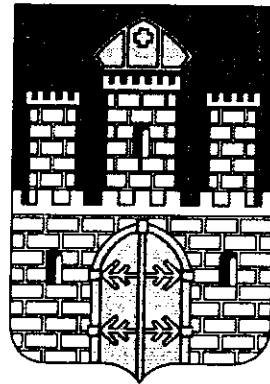
DATA


MIEJSKI

MIEJSKI

Załącznik do
Uchwały Nr *XXI.77/2016*
Rady Miasta Włocławek
z dnia *23 stycznia 2016 r.*

**MIEJSKI OŚRODEK POMOCY RODZINIE
we Włocławku**



**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
dla
MIASTA WŁOCŁAWEK
na lata 2016 - 2020**

marzec 2016

Spis treści	
I. Wprowadzenie	3
1. Wstęp	3
2. Proces opracowania strategii	3
3. Uwarunkowania prawne i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi	6
II. Diagnoza	10
1. Charakterystyka miasta Włocławek	10
2. Demografia	11
3. Korzystający z pomocy społecznej – powody korzystania i kwestie społeczne	15
III. Analiza SWOT	41
IV. Misja, cele strategiczne i kierunki działań	48
V. Ramy finansowe	73
VI. Monitoring, wdrażanie i ewaluacja	73
VII. Zakończenie	74
VIII. Aneks	75

I. Wprowadzenie.

1. Wstęp.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej. Ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu poprawy warunków życia mieszkańców, a w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aby doprowadzić do ich usamodzielnienia i integracji społecznej. Jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie Miasta Włocławek.

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej, który ma swoje źródło w regulacjach normatywnych. Założeniem jest realizacja zasady komplementarności, zwiększająca efektywność działań i pozwalająca na rozwijanie współpracy międzysektorowej, czyli z jak najszerszą grupą instytucji, podmiotów i osób funkcjonujących w obszarach rozwiązywania problemów społecznych, lub mających wpływ na te obszary.

Dokument zawiera diagnozę sytuacji społecznej z opisem najważniejszych kwestii społecznych, nad którymi winna skupić się włocławska polityka społeczna. W kolejnych rozdziałach zaprezentowano dokumenty strategiczne krajowe i unijne mające wpływ na lokalną politykę społeczną, z którymi niniejsza strategia winna być spójna oraz sposób monitoringu realizacji zapisów strategii, a także źródła finansowania. Część programowa została ujęta w formie tabelarycznej zawierającej cele, działania, wskaźniki ich wykonania, czas realizacji oraz realizatorów i źródła finansowania.

Potrzeba opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2020 wyniknęła z zakończenia okresu realizacji dotychczasowego dokumentu tj. Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Włocławka na lata 2008 – 2015. Celem niniejszego dokumentu jest przedstawienie bilansu korzystnych i niekorzystnych cech społecznych miasta i na ich podstawie opracowanie dokumentu, dzięki któremu możliwe będzie sprawne i racjonalne organizowanie działań, zmierzających do rozwiązywania problemów społecznych, między innymi poprzez wprowadzanie programów służących realizacji zadań pomocy społecznej.

2. Proces opracowywania Strategii.

Obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych dla gminy i powiatu nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Wskazuje ona podstawowe

elementy strategii, nie określając szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu. Powinna zawierać w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunki niezbędnych działań, sposób realizacji strategii, jej ramy finansowe oraz wskaźniki realizacji działań.

W procesie opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Włocławek zastosowano podejście partycypacyjne. Zastosowanie takiego podejścia wynika z wymagań stawianych przed samorządami oraz z dostrzegalnej przez przedstawicieli władzy samorządowej potrzeby, aby jak najpełniej angażować przedstawicieli lokalnych społeczności w podejmowanie decyzji.

Partycypacja społeczna to efekt wdrażania konstytucyjnej zasady subsydiarności. Zasada ta ma fundamentalne znaczenie dla budowania współpracy i zapewnienia warunków udziału w życiu publicznym obywateli, najczęściej zrzeszonych w nieformalnych grupach społecznych lub działających w ramach organizacji pozarządowych.

Proces opracowania Strategii prowadzony był na podstawie Zarządzenia Dyrektora MOPR w sprawie powołania Zespołu do prac nad opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Włocławek na lata 2016 – 2020. Skład zespołu tworzyli:

1. Stanisława Matejska – Kierownik Działu Pomocy Środowiskowej - koordynator zespołu,
2. Ewa Krusińska – Kierownik Działu Wsparcia Rodziny – zastępca koordynatora zespołu,
3. Dorota Czmarą – Kierownik Działu Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych – członek zespołu,
4. Krystyna Szymańska – Kierownik Klubu Integracji Społecznej – członek zespołu,
5. Piotr Kuchta – Starszy specjalista pracy socjalnej Działu Pomocy Środowiskowej – członek zespołu,
6. Piotr Podlaski – Starszy specjalista pracy socjalnej Działu Pomocy Środowiskowej – członek zespołu,
7. Monika Orzechowska – Specjalista pracy socjalnej Działu Pomocy Środowiskowej – członek zespołu,
8. Adam Znamierowski – Starszy pracownik socjalny Działu Pomocy Środowiskowej – członek zespołu,
9. Anna Wyborska – Specjalista pracy socjalnej Działu Wsparcia Rodziny – członek zespołu,
10. Ewa Malińska – Specjalista pracy socjalnej Działu Wsparcia Rodziny – członek zespołu,
11. Iwona Chojecka – Starszy pracownik socjalny Działu Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych – członek zespołu,

Ponadto do prac Zespołu włączono przedstawicieli organizacji pozarządowych i instytucji działających w zakresie pomocy społecznej, których obecność przy konstruowaniu części programowej okazała się nieodzowna, zgodnie z przyjętą zasadą partycypacji w opracowaniu dokumentu. Do prac zespołu zaproszono przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej:

1. Joanna Kurant Caritas Diecezji Włocławskiej,
2. Katarzyna Etynkowska Centrum Edukacji i Kultury „Zenit”,
3. Halina Łukaszewska Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży Ochotniczych Hufców Pracy,
4. Wojciech Deskiewicz Centrum Opieki nad Dzieckiem,
5. Jarosław Pułanecki Dom Pomocy Społecznej „Na Skarpie”,
6. Marta Halt Dom Pomocy Społecznej ul. Nowomiejska,
7. Elżbieta Dynarska Fundacja Samotna Mama,
8. Marta Strajk Integracyjny Dom Dziecka „Paulinka”,
9. Jerzy Chudzyński Miejska Rada Działalności Pożytku Publicznego,
10. Dorota Wilczura Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Maluch”,
11. Łucja Andrzejczyk Polski Czerwony Krzyż,
12. Joanna Dzieciołowska Polski Komitet Pomocy Społecznej,
13. Zofia Wasilewska Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych,
14. Jarosław Tomaszewski Powiatowy Urząd Pracy,
15. Aleksandra Lechowicz Powiatowy Urząd Pracy,
16. Hanna Lelewska Referat Zdrowia i Spraw Społecznych UM,
17. Joanna Kowalewska Referat Zdrowia i Spraw Społecznych UM,
18. Maria Michalska Stowarzyszenie „Amazonki”,
19. Agata Kwiatkowska Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych „Sukces”,
20. Iwona Kotuła Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Dorosłym z Niepełnosprawnością Intelktualną „Oligo”,
21. Irmina Kminikowska Stowarzyszenie Sportowe Niepełnosprawnych „Eurointegracja”,
22. Elżbieta Rutkowska Środowiskowy Dom Samopomocy,
23. Krystyna Afeltowicz Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
24. Anna Żeglicz Włocławski Uniwersytet III Wieku,
25. Ewa Murszewska Uniwersytet III Wieku przy KSW we Włocławku,
26. Krzysztof Kusowski Włocławskie Stowarzyszenie Trzeźwości Klub „Promień”.

Utworzonych zostało 7 zespołów do prac w następujących obszarach:

- Bezrobocie,
- Niepełnosprawność,
- Funkcjonowanie rodzin, w tym dzieci i młodzieży,
- Bezdomność,
- Uzależnienia i przemoc,
- Marginalizacja grup społecznych, zwłaszcza osób starszych,
- Ekonomia społeczna.

Część diagnostyczno – analityczna Strategii została oparta o dane zebrane w ramach opracowywania Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, sprawozdań z realizowanych zadań, dane statystyczne z bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego i Powiatowego Urzędu Pracy we Włocławku. Przeprowadzono także badania ankietowe wśród beneficjentów pomocy społecznej.

Część programowa jest wynikiem wypracowanych wniosków w drodze dyskusji i argumentacji. Osiągnięto rozwiązania wypełniające i dostosowujące ramy kompetencyjne poszczególnych organizacji, zarówno instytucji samorządowych, jak i organizacji pozarządowych.

3. Uwarunkowania prawne i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 16b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Umieszczenie obowiązku opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych w ustawie o pomocy społecznej nie oznacza, że powinna skupiać się jedynie na rozwiązywaniu problemów z zakresu pomocy społecznej, ale obejmować obszary polityki społecznej, mające wpływ na poprawę funkcjonowania lokalnej społeczności. Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają więc wpływ także inne akty prawne, m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1445 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 239),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 149 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 546),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 487)
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 224),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 575)
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 966, z późn. zm.)
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 169 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 114 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów. Celem takiej konstrukcji jest uspołnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji Strategii z programami szerszego zasięgu jak i konstruowanymi w jej ramach programami sektorowymi. W praktyce oznacza to, że długo i średniookresowe programy operacyjne i strategiczne na poziomie krajowym są planami

wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie Unii Europejskiej. Z kolei na poziomie lokalnym programy operacyjne i strategie rozwoju stanowią głównie długo i średniookresowe plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Zachowanie spójności niesie ze sobą również korzyści związane z możliwością aplikowania o środki pomocowe z funduszy Unii Europejskiej.

W opisywanym zakresie, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Włocławka wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to jeden z głównych priorytetów Strategii „Europa 2020”, która zastąpiła „Strategię Lizbońską”. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem. W powyższe cele wpisuje się siedem projektów przewodnich (zwanymi także inicjatywami flagowymi) oraz 10 Zintegrowanych Wytycznych dla Polityki Gospodarczej i Zatrudnienia państw członkowskich. Projekty przewodnie składają się z działań realizowanych zarówno na poziomie unijnym jak i krajowym, należą do nich m. in.: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” oraz „Europejski program walki z ubóstwem”. Dokument niniejszy wpisuje się również w Komunikat Komisji Europejskiej „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej.” Komunikat wydany został w dniu 25 października 2011 r. Komisja Europejska zwraca w nim uwagę na znaczącą rolę jaką ekonomia społeczna odgrywa w strategii „Europa 2020”, w aspekcie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. Przedsiębiorstwa społeczne posiadają silne zakorzenienie lokalne, realizują cele społeczne i środowiskowe, wzmacniają spójność społeczną oraz zwiększają konkurencyjność gospodarki poprzez swoją innowacyjność.

Na poziomie krajowym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Włocławka wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020”. Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030. Wyzwania rozwojowe”, w którym wskazane zostały wyzwania rozwojowe stojące przed Polską w perspektywie do 2030 roku. Wśród wyzwań tych wymieniono m. in: sytuację demograficzną, wysoką aktywność zawodową, poprawę spójności społecznej oraz wzrost kapitału społecznego Polski.

Strategia średniookresowa do 2020 roku wytycza obszary strategiczne (Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna), w których koncentrować się będą główne działania do 2020 roku oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych, a także „Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020”. Program uwzględnia długofalowe wyzwania

związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki. Ponadto wpisuje się w realizację wielu programów krajowych m.in. „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, „Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego 2016 – 2020”, czy Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, który jest instrumentem programowym i finansowym zwiększającym dynamikę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz przejawem, wypracowanej w partnerstwie publiczno-społecznym, troski o rozwój aktywności obywatelskiej i potrzeby wzmocnienia miejsca i roli trzeciego sektora w realizacji zadań publicznych. Jego horyzontalny wymiar potwierdził ogromną różnorodność sektora organizacji pozarządowych, zarówno pod względem wyznaczonych misji i celów, jak i wewnętrznego potencjału, doświadczenia, zdolności absorpcyjnych, zasięgu, środowiska i sprawności działania oraz położenia geograficznego poszczególnych podmiotów.

Z kolei na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami są: „Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego do 2020”, „Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko – Pomorskiego do roku 2020”. Natomiast na poziomie lokalnym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisuje się w realizację następujących strategii miejskich: „Strategia Rozwoju Miasta Włocławek 2020+ (2013-2025)”, „Strategia Rozwoju Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Włocławka na lata 2014-2020”, „Aktywizacja Społeczno-Gospodarcza Mieszkańców Obszarów Rewitalizowanych” oraz „Strategia Rozwoju Obszaru Strategicznej Interwencji dla Miasta Włocławek oraz Obszaru Powiązanego z Nim Funkcjonalnie”.

W powyższych dokumentach wskazano, że niemożliwy jest zrównoważony rozwój miasta bez kompensaty deficytów w grupach narażonych na wykluczenie społeczne. Lokalną politykę społeczną należy postrzegać jako jeden z elementów rozwoju lokalnego. Rozwój ekonomiczny i infrastrukturalny środowiska lokalnego nie powinien odbywać się kosztem działań społecznych. To rozwój kapitału społecznego i jego włączenie w rozwój gospodarczy miasta powinien być gwarantem jego zrównoważonego rozwoju.

II. Diagnoza.

1. Charakterystyka miasta Włocławek.

Włocławek jest jednym z 65 miast – powiatów w Polsce oraz jednym z 4 miast powiatowych w województwie kujawsko – pomorskim, obok Bydgoszczy, Torunia i Grudziądza. To trzecie co do wielkości miasto województwa, ułożone na 8 433 ha., w jego południowo – wschodniej części. Miasto sąsiaduje z gminami: Włocławek (gm. wiejska), Brześć Kujawski, Lubanie, Bobrowniki, Fabianki oraz Dobrzyń nad Wisłą.

Włocławek to miasto, o zachowanym średniowiecznym układzie lokacyjnym, posiada znaczne walory zabytkowe, kulturowe i krajobrazowe. Szczególnym dla miasta jest niezmienny od połowy XIV wieku układ ulic wyznaczony linią brzegu Wisły (od północy), linią ulic Szpichlerną i Rybacką (od wschodu), linią ulic Tumską i Łęską (od południa) i rzeką Zgłowiączką (od zachodu). Czytelny jest także ukształtowany wówczas układ ulic z czworobocznym rynkiem (obecnie Stary Rynek), którego południowa część przeznaczona była na plac targowy.

Rozwój przestrzenny Włocławka nierozdzielnie związany był ze środowiskiem naturalnym i ukształtowaniem terenu. Najważniejsze czynniki naturalne, które przyczyniły się do powstania i rozwoju osadnictwa to rzeki Wisła i Zgłowiączka, ukształtowanie doliny Wisły z niskim lewym brzegiem i wysoką skarpą Szpetala Dolnego oraz bliskość lasów. Ważnym czynnikiem rozwojowym dla miasta był napływ ludności pochodzenia żydowskiego, niemieckiego i rosyjskiego (na przełomie wieków XIX i XX), zajmującej się handlem i rzemiosłem oraz inicjującej budowę nowych fabryk.

Włocławek znajduje się w trudnej sytuacji gospodarczej m.in. ze względu na swe historyczne uwarunkowania – w latach PRL stanowił miasto robotnicze, rozwijające się dzięki istnieniu dużych zakładów pracy. Do lat osiemdziesiątych XX wieku praca w przemyśle i budownictwie dawała zatrudnienie większości zawodowo czynnej ludności. W latach 1950 – 1988 liczba miejsc pracy w przemyśle wzrosła ponad siedmiokrotnie.¹ Niestety, zakłady te nie przetrwały transformacji systemowej – upadły zakłady Ursus, Celuloza, Fabryka Fajansu. Wygenerowało to w latach 90-tych dużą liczbę osób bezrobotnych, którzy do tej pory nie odnaleźli się na rynku pracy. Przez ostatnich 20 lat byli robotnicy z trudnością utrzymywali swoje rodziny, często z nostalgią wspominając czasy „komuny”, zapadając coraz głębiej w stan apatii i bierności zawodowej. Stanowią oni „trzon”

¹ H. Rochnowski, Zarys przemian gospodarki i infrastruktury technicznej Włocławka w latach 1945-1990 w Włocławek Dzieje Miasta, Włocławek 2001

beneficjentów MOPR, osób wyspecjalizowanych w poszukiwaniu i uzyskiwaniu dodatkowych świadczeń społecznych i wsparcia materialnego od organizacji pozarządowych.

2. Demografia.

Zachodzące w ostatnich latach we Włocławku podobnie jak i na terenie całego kraju procesy demograficzne silnie oddziałują na sytuację społeczno – ekonomiczną miasta. Prognozy demograficzne zapowiadają umacnianie się pewnych trendów, co powoduje konieczność zaplanowania działań mających na celu dostosowanie lokalnej polityki społecznej do skutków tych zmian oraz stymulowanie zjawisk sprzyjających niwelacji niekorzystnych kierunków zmian. Do zjawisk demograficznych, które w największym stopniu wpływają na sytuację społeczno – ekonomiczną w mieście należą:

- Systematyczny wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wiąże się to z korzystnym zjawiskiem jakim jest wzrost przeciętnej długości życia. Rośnie też liczba osób w wieku późnej starości (75 lat+). Powyższe tendencje stanowią duże wyzwanie w obszarze polityki społecznej ukierunkowanej na pracę z seniorami.
- Pogłębiający się z roku na rok ujemny przyrost naturalny i brak naturalnej zastępowalności pokoleń to problem widoczny w skali ogólnopolskiej. We Włocławku współczynnik natężenia urodzeń w roku 2014 wyniósł 7,8% (oznacza to, że na każde 1.000 mieszkańców urodziło się 78 dzieci), co jest jednym z najniższych współczynników w województwie kujawsko-pomorskim. Podobnie rzecz się ma w przypadku liczby dzieci przypadających na 1000 kobiet w wieku rozrodczym. We Włocławku wskaźnik ten w roku 2014 wyniósł 33,3 i był najniższym spośród miast na prawach powiatu w naszym województwie.² Powoduje to zmniejszenie się liczby dzieci i młodzieży w wieku przedszkolnym i szkolnym, co ma też konsekwencje dla systemu szkolnictwa w mieście.
- Stale rosnące ujemne saldo migracji. Obserwujemy je we wszystkich dużych miastach województwa, jednak to we Włocławku ten wskaźnik jest najwyższy i według danych GUS w roku 2014 wyniósł – 4,39 (osoby na 1 000 mieszkańców). Dla porównania Toruń w tym samym okresie zanotował saldo migracji na poziomie -2,07, w Grudziądzu zaś wskaźnik ten osiągnął poziom -3,44. Wyjeżdżają głównie ludzie młodzi, mobilni zawodowo. Młodzież podejmująca studia wyższe w innych miastach po zakończeniu nauki często nie wraca do Włocławka. Działalność włocławskich uczelni przyciągających studentów z mniejszych

² „Urodzenia i dzietność kobiet w Województwie Kujawsko-Pomorskim 2014”, autor opracowania Magdalena Miśko; Urząd Statystyczny w Bydgoszczy 2015

ośrodków jest szansą na zrównoważenie tego niekorzystnego trendu. Konieczna jest jednak pozytywna zmiana na rynku pracy, tak by młodzi ludzie po skończeniu studiów mieli realną perspektywę zatrudnienia i rozwijania kariery zawodowej.

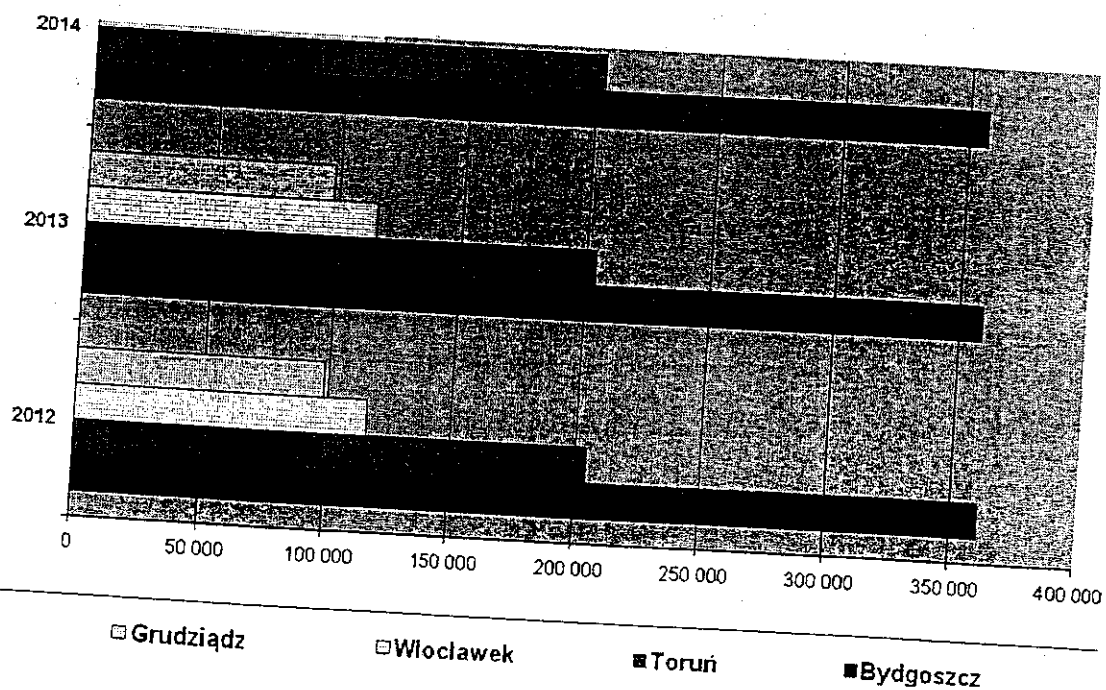
Jednoczesne nałożenie się na siebie powyższych zjawisk powoduje, że struktura społeczna w mieście w najbliższych latach będzie podlegała przemianom, powodującym starzenie się mieszkańców. Niesie to za sobą konieczność przedefiniowania priorytetów pomocy społecznej.

Tabela Nr 1. Ludność głównych miast regionu kujawsko – pomorskiego.

Rok	Bydgoszcz	Toruń	Włocławek	Grudziądz
2012	361.254	204.299	115.546	97.971
2013	359.428	203.447	114.885	97.676
2014	357.652	203.158	113.939	97.176

Zródło: Bank Danych Lokalnych GUS/ www.stat.gov.pl

Wykres Nr 1. Ludność głównych miast regionu kujawsko – pomorskiego.



Procentowy spadek liczby mieszkańców między 2012 a 2014 r.

Bydgoszcz	1 %
Toruń	0,56 %
Włocławek	1,39 %
Grudziądz	0,81%

Tabela Nr 2. Mieszkańcy Włocławka wg głównych grup wiekowych.

Rok	Liczba mieszkańców ogółem	Mieszkańcy Włocławka w wieku:					
		przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
2012	115 546	19.024	16,47	74.012	64,05	22.510	19,48
2013	114 885	18.809	16,37	72.564	63,16	23.512	20,47
2014	113 939	18.493	16,23	71.077	62,38	24.369	21,39

Zródło: Bank Danych Lokalnych GUS/ www.stat.gov.pl

Wykres Nr 2. Mieszkańcy Włocławka wg głównych grup wiekowych.

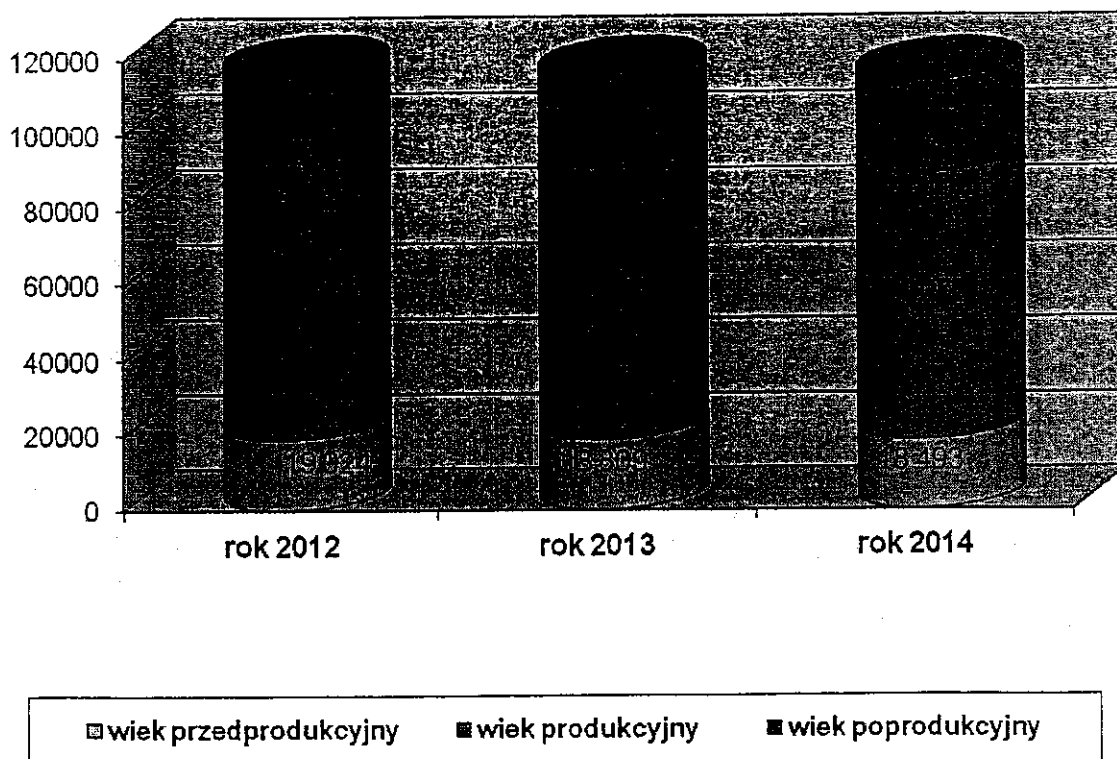


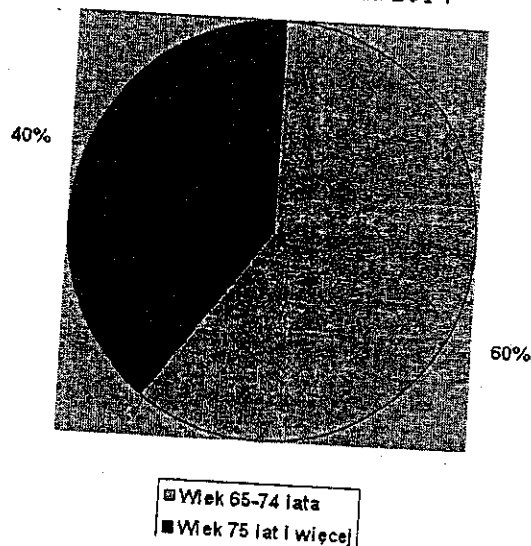
Tabela Nr 3. Mieszkańcy Włocławka w wieku 65 +.

Rok	Liczba mieszkańców ogółem	Mieszkańcy Włocławka w wieku 65 lat +			
		osoby w wieku do 74 lat		osoby w wieku 75 lat i więcej	
		liczba	%	liczba	%
2012	115 546	9.927	57,77	7.257	42,23
2013	114 885	10.706	58,96	7.453	41,04
2014	113 939	11.468	60,15	7.598	39,85

Zródło: Bank Danych Lokalnych GUS/ www.stat.gov.pl

Wykres Nr 3. Mieszkańcy Włocławka w wieku 65 +.

Mieszkańcy Włocławka w wieku 65 lat+ w roku 2014



Podsumowując, stwierdzić należy, że opisane zmiany demograficzne obserwujemy w trzech największych miastach województwa kujawsko-pomorskiego. We Włocławku, podobnie jak w Bydgoszczy i Toruniu, utrzymuje się tendencja starzenia się mieszkańców i systematycznego zmniejszania się populacji osób młodych. Mając na uwadze powyższy trend polityka społeczna powinna skoncentrować się na promocji rodziny i dzietności. Zgodnie z zasadą pomocniczości należy wspierać aktywność własną rodziny, stwarzając warunki do jej ekonomicznej samodzielności. Jednocześnie konieczne jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzinom wielodzietnym, a także tym wychowującym dzieci niepełnosprawne. Umiejętna polityka prorodzinna dająca możliwość łączenia pracy zawodowej z wychowywaniem dzieci, a także

wieloaspektowe wsparcie rodzin wielodzietnych powinny przynieść w dłuższej perspektywie pozytywne efekty.

W działaniach strategicznych z punktu widzenia polityki społecznej nie można zapominać o seniorach. Należy stale rozwijać działania zmierzające do coraz skuteczniejszego zabezpieczenia społecznego i medycznego tej grupy. Duża część seniorów wchodzących w okres wieku sędziwego, zamieszkuje w jednoosobowych gospodarstwach domowych, co przy widocznym osłabieniu funkcji opiekuńczych rodziny wymaga intensyfikacji działań w celu zapewnienia im należytej opieki i pielęgnacji. Ważną kwestią staje się także zadbanie o szerszy dostęp seniorów do aktywności edukacyjnej i kulturalnej. Kolejne roczniki przekraczające próg starości będą odznaczać się coraz lepszym zdrowiem i poziomem wykształcenia, a w związku z tym ich aspiracje do pełniejszej partycypacji w życiu społecznych będą stale rosnąć.

3. Korzystający z pomocy społecznej – powody korzystania i kwestie społeczne.

Podstawą udzielenia wszelkich świadczeń pomocy społecznej jest nie tylko spełnienie określonych kryteriów dochodowych, ale również spełnienie kryterium sytuacyjnego, czyli wystąpienie jednego z problemów wymienionych w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r., do których należą: „ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, alkoholizm lub narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, klęski żywiołowej, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej”³.

Ocena sytuacji życiowej rodziny dokonywana jest na podstawie wywiadu środowiskowego przeprowadzanego przez pracownika socjalnego w miejscu zamieszkania. Celem wywiadu jest szczegółowe i bezstronne ustalenie sytuacji życiowej osób wymagających pomocy, przyczyn występowania trudności oraz działań zmierzających do zdiagnozowania przyczyn i skutków.

Liczbę osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej przedstawia tabela Nr 4.

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz. U. z 2015 r., poz. 163.

Tabela Nr 4 Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych ogółem	8 109	7 659	7 310	15 694	14 267	13 559
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	20	29	43	35	60	86
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	8 099	7 643	7 283	15 677	14 237	13 503
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej	7 838	7 193	6 937	14 829	13 282	12 551

Opracowano na podstawie danych MOPR.

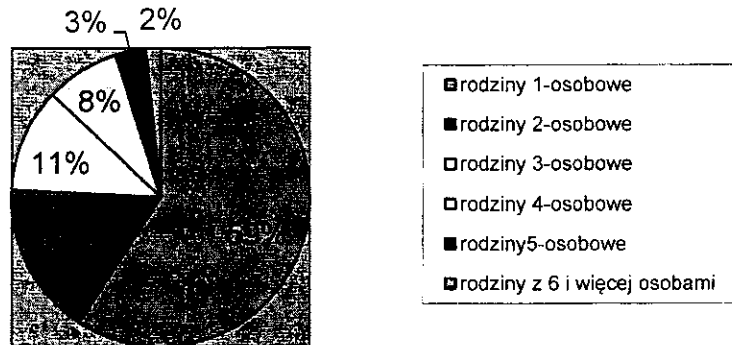
Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy systematyczny spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia systemu pomocy społecznej. Z roku na rok liczba ta maleje o ok. 400 środowisk. Praca socjalna prowadzona wśród rodzin długotrwale korzystających z pomocy społecznej, nastawiona na metody aktywizujące zaczyna przynosić pozytywne rezultaty. Wskaźnik ten wskazuje na prognozuje pozytywny trend, który powinien się w kolejnych latach utrzymywać.

Tabela Nr 5 Typy rodzin objętych pomocą społeczną.

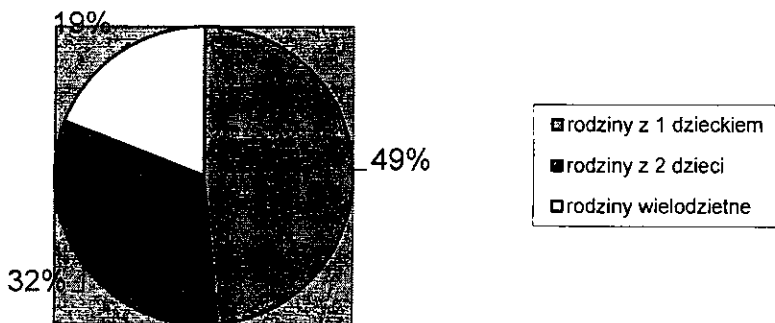
Wyszczególnienie	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin
	2013	2014	2015
Rodziny ogółem	8 192	7 720	7 443
rodziny 1-osobowe	4 620	4 517	4 407
rodziny 2-osobowe	1 289	1 250	1 232
rodziny 3-osobowe	1 083	945	838
rodziny 4-osobowe	773	668	598
rodziny 5-osobowe	286	229	244
rodziny z 6 i więcej osobami	141	111	124
Rodziny z dziećmi ogółem	2 918	2 584	2 420
rodziny z 1 dzieckiem	1 409	1 276	1 173
rodziny z 2 dzieci	976	854	783
rodziny wielodzietne (3 i więcej dzieci)	533	454	464
Rodziny niepełne ogółem	1 371	1 258	1 211
rodziny niepełne z 1 dzieckiem	715	683	668
rodziny niepełne z 2 dzieci	409	368	348
rodziny niepełne wielodzietne (3 i więcej dzieci)	247	207	195
Rodziny emerytów i rencistów ogółem	656	529	424
rodziny 1-osobowe	500	408	327

Wykres Nr 4 Typy rodzin objętych pomocą społeczną.

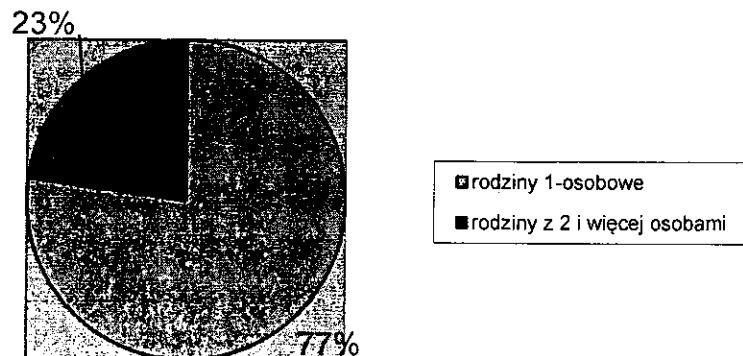
Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej - rozkład procentowy



Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej - rozkład procentowy



Liczba osób w rodzinach emerytów



Informacje opisane na wykresach dotyczą roku 2015 z uwagi na nieznaczne zmiany w proporcjach procentowych w stosunku do lat poprzednich.

Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej większość stanowią osoby samotne. Ta statystyka utrzymuje się w ciągu ostatnich lat i wskazuje na nadreprezentację 1-osobowych gospodarstw domowych wśród wszystkich rodzin objętych wsparciem MOPR. W grupie tej emeryci i renciści stanowią blisko 7,5%. Są to osoby posiadające własne stałe źródło dochodu w postaci emerytury lub renty, korzystający głównie z usług opiekuńczych. Tak więc 1-osobowe gospodarstwa domowe w przeważającej części tworzą osoby w wieku produkcyjnym, które z różnych względów zdecydowały się na samodzielne gospodarowanie. Z relacji pracowników socjalnych wynika, że wśród nich znaczącą grupę stanowią ludzie młodzi, którzy uzyskując pełnoletniość deklarują prowadzenie osobnego gospodarstwa, stając się tym samym rodziną 1-osobową.

Wśród rodzin z dziećmi prawie połowę stanowią rodziny z jednym dzieckiem. Nieznacznie ponad 30% to rodziny z dwójką dzieci, pozostałe 20 % to rodziny wielodzietne (troje i więcej dzieci). Na przestrzeni ostatnich 3 lat obserwujemy systematyczny spadek liczby rodzin z jednym bądź dwojgiem dzieci, z tym że spadek ten wyraźniejszy był między rokiem 2013 i 2014 niż między latami 2014-2015. Wpływ na zahamowanie tej niekorzystnej tendencji mogło mieć wprowadzenie rocznego płatnego urlopu macierzyńskiego, a także rozszerzenie ulgi podatkowej na dzieci. Potwierdzeniem powyższej tezy jest wzrost liczby rodzin wielodzietnych między 2014 a 2015 rokiem. Polityka społeczna zmierzająca w kierunku wsparcia rodziny w jej funkcjach wychowawczych powinna być wciąż kontynuowana i rozwijana, albowiem bezpieczeństwo socjalne sprzyja dietności rodzin.

Rodziny emerytów korzystających ze świadczeń pomocy społecznej to w wyraźnej większości (77%) 1-osobowe gospodarstwa domowe. Samotnie zamieszkujący seniorzy wraz ze słabnącym stanem zdrowia i zmniejszającą się aktywnością społeczną potrzebują wsparcia z zewnątrz. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie zapewnia usługi opiekuńcze, a także posiłek w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. To cenne wsparcie dla osób starszych, które utraciły zdolność samodzielnego gospodarowania. Niestety liczba osób starszych, które nie radzą sobie z samodzielnym funkcjonowaniem wzrasta. W sytuacji braku możliwości zapewnienia właściwej pomocy i opieki w środowisku zamieszkania konieczne staje się zapewnienie całodobowej pomocy instytucjonalnej w formie pobytu w domu pomocy społecznej. Aktualnie na terenie naszego miasta funkcjonują 3 domy pomocy społecznej, które zapewniają właściwe wsparcie, brak jednak specjalistycznego domu pomocy społecznej dla osób starszych wymagających specjalistycznej opieki np. z chorobą otępienną czy Alzhaimerem.

Z przeprowadzonych analiz wynika ponadto, że głównym powodem przyznawania świadczeń z pomocy społecznej od wielu lat jest bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela oraz wykresy.

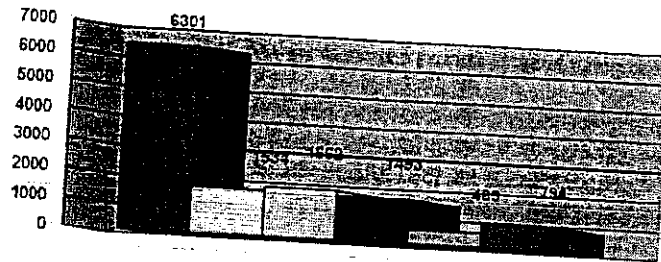
Tabela Nr 6 Powody przyznawania świadczeń.

Powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej	2013	2014	2015
Bezrobocie	6.301	5.818	5.455
	(77,87%)	(75,97%)	(74,62%)
Niepełnosprawność	1.662	1.527	1.542
	(20,54%)	(19,94%)	(21,09%)
Długotrwała lub ciężka choroba	1.493	1.389	1.408
	(19,83%)	(18,14%)	(19,26%)
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1.534	1.348	1.367
	(18,95%)	(17,60%)	(18,70%)
Alkoholizm	483	437	421
	(5,96%)	(5,71%)	(5,75%)
Pozostałe (sieroctwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, zdarzenie losowe, sytuacja kryzysowa)	794	775	750
	(9,81%)	(10,12%)	(10,25%)

Uwaga: w tabeli podano liczbę rodzin z danym problemem oraz procentowy udział w ogóle korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, opracowanie na podstawie danych MOPR

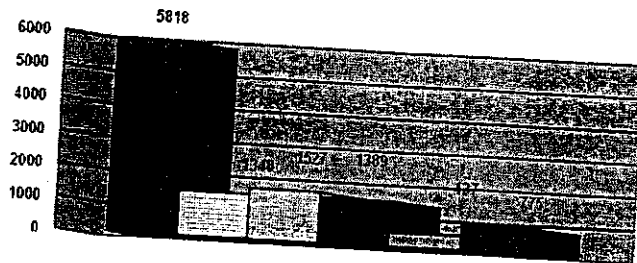
Wykres Nr 5 Powody przyznawania świadczeń.

Powody przyznania pomocy 2013



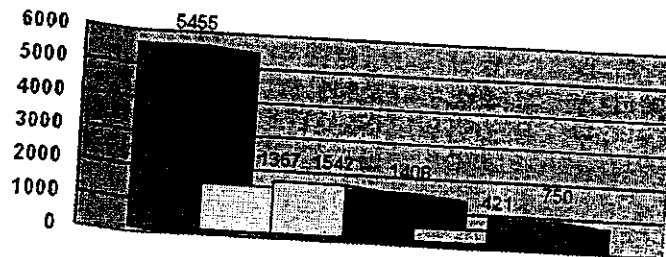
- bezrobocie
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
- niepełnosprawność
- długotrwała choroba
- alkoholizm
- inne

Powody przyznania pomocy 2014



- bezrobocie
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
- niepełnosprawność
- długotrwała choroba
- alkoholizm
- inne

Powody przyznania pomocy 2015



- bezrobocie
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
- niepełnosprawność
- długotrwała choroba
- alkoholizm
- inne

Według danych za rok 2015 różnymi formami pomocy społecznej wynikającymi z ustawy o pomocy społecznej objęto 7.310 rodzin i 13.559 osób żyjących w tych rodzinach. Według danych Wydziału Spraw Obywatelskich w mieście Włocławek na pobyt stały zameldowanych było 108.002 osoby (stan na dzień 31 grudnia 2015) r. czyli z pomocy społecznej korzystało 12,55% mieszkańców. W tym w ramach realizacji zadań zleconych pomoc otrzymało 46 rodzin i 90 osób żyjących w tych rodzinach, w ramach zadań własnych natomiast 7.269 rodzin i 13.480 osób w tych rodzinach. W omawianym okresie głównymi powodami przyznania pomocy przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie były:

- bezrobocie - z tego powodu z różnych form pomocy skorzystało 5.455 rodzin i 11.277 osób w tych rodzinach, czyli 74,62% rodzin wspartych przez MOPR dotknęło bezrobocie oraz 83,16% osób,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 1.367 rodzin zostało objętych pomocą i 4.369 osób żyjących w tych rodzinach, tj. odpowiednio 18,70% rodzin i 32,22% osób,
- niepełnosprawność – 1.542 rodzin tj. 21,09% rodzin objętych pomocą oraz 2.689 osób w tych rodzinach tj. 19,83% ogółu osób,
- długotrwała choroba – 1.408 rodzin, tj. 19,26% rodzin korzystających z pomocy MOPR oraz 2.359 osób tj. 17,39%,
- alkoholizm – tym problemem dotkniętych zostało 421 rodzin tj. 5,75% i 601 osób w tych rodzinach, które stanowią 4,43% ogółu osób objętych pomocą,
- wszystkie pozostałe przyczyny, a mianowicie: sieroctwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, sytuacja kryzysowa, przemoc w rodzinie dotyczą 750 rodzin tj. 10,25% ogółu korzystających z pomocy oraz 1 967 osób w tych rodzinach, tj. 14,50% ogółu osób objętych pomocą.

Powyższe dane dotyczą osób korzystających ze świadczeń pieniężnych. Pomocą pozamaterialną w postaci pracy socjalnej objęto 6.937 rodzin i 12.551 osób w tych rodzinach. Z poradnictwa specjalistycznego skorzystało 356 rodzin i 1.068 osób żyjących w tych rodzinach. Wsparciem w formie interwencji kryzysowej objętych zostało 548 rodzin i 1.672 osoby.

Położenie społeczne powiązane jest z prestiżem, a więc oceną społeczną osób i grup. Ma realny wymiar w postaci dostępu do korzyści, w tym materialnych, jakie oferuje społeczeństwo. Bardzo ważnym jest, by właściwie zdiagnozować lokalne kierunki pomocy społecznej. Pozwala to

uzyskać wiedzę na temat grup osób i rodzin, które w największym stopniu są zagrożone wykluczeniem społecznym.

- **Bezrobocie**

To od lat jeden z najpoważniejszych problemów, z którym przychodzi mierzyć się społeczności mieszkańców Włocławka.

Tabela Nr 7. Stopa bezrobocia na wybranych obszarach w latach 2012-2015.

Obszar	XII 2013	XII 2014	XII 2015
Polska	13,4%	11,5%	9,8%
Województwo Kujawsko-Pomorskie	18,1%	15,7%	13,3%
Powiat Grodzki Włocławek	20,0%	18,9%	16,9%
Powiat Ziemski Włocławek	28,0%	25,9%	23,5%

Zródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy we Włocławku <http://bip.pup-wloclawek.pl/s/analizy-i-statystyki/144>

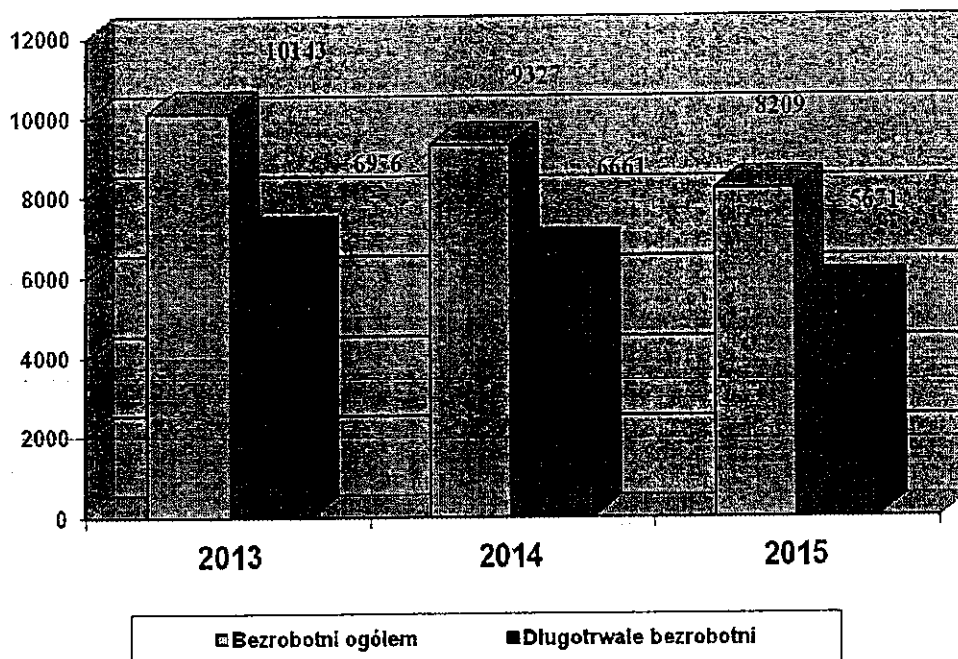
Bezrobocie w naszym mieście jest przede wszystkim bezrobociem długotrwałym (69,08% osób bezrobotnych z terenu Gminy Miasto Włocławek zarejestrowanych w grudniu 2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy pozostawało w okresie ostatnich 2 lat przynajmniej 12 miesięcy bez zatrudnienia) i pociąga za sobą wiele niekorzystnych zjawisk zarówno w wymiarze życia społecznego, rodzinnego jak i psychicznego.

Tabela Nr 8. Liczba i procentowy udział osób długotrwanie bezrobotnych w latach 2013-2015.

Rok	Osoby bezrobotne ogółem	Osoby długotrwanie bezrobotne	% osób długotrwanie bezrobotnych
2013	10 143	6 976	68,77 %
2014	9 327	6 661	71,41 %
2015	8 209	5 671	69,08 %

Zródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy we Włocławku <http://bip.pup-wloclawek.pl/s/analizy-i-statystyki/144>

Wykres Nr 6. Liczba i procentowy udział osób długotrwale bezrobotnych w latach 2013-2015.



Przedłużający się status bezrobotnego często jest przyczyną wygaśnięcia uprawnień i umiejętności do wykonywania zawodu, co w konsekwencji pogłębia problem i ugruntowuje postawę bezradności. W rodzinach osób długotrwale bezrobotnych zaobserwować można dziedziczenie bezrobocia. Dzieci i młodzież z rodzin dotkniętych tym problemem nie wykazują motywacji do nauki, po przekroczeniu progu dorosłości szybko uzależniają się od świadczeń z pomocy społecznej, przejmując wzorzec „życia z zasiłku”.⁴

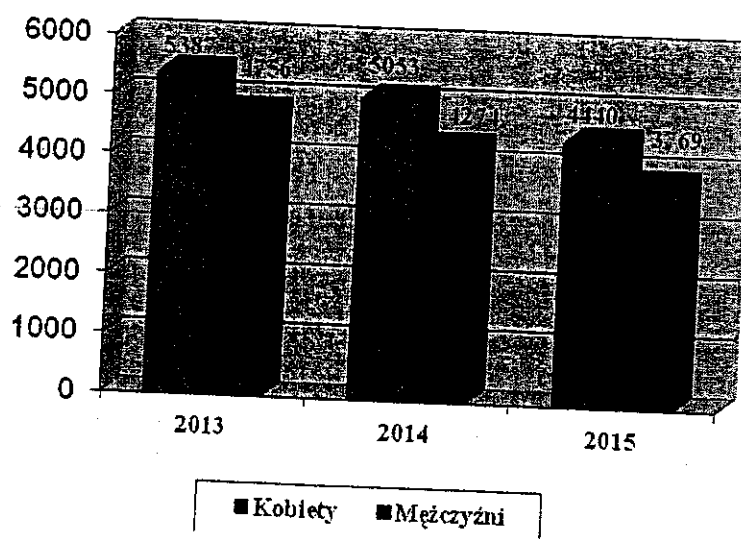
Na poziomie rodziny bezrobocie niejednokrotnie pociąga za sobą inne negatywne następstwa, jak ubóstwo, alkoholizm czy bezradność w opiece nad dziećmi. To właśnie najmłodszy członkowie rodzin często najbardziej narażeni są na patologie związane z bezrobociem rodziców. Długotrwale pozostawanie bez pracy ma też ujemny wpływ na psychikę osoby bezrobotnej. W powyższej sytuacji pojawia się uczucie zbledności, rodzi się frustracja, której konsekwencjami mogą być postawa roszczeniowa lub zupełna apatia. Ciągły lęk o przyszłość i stałe obniżanie poziomu życia powoduje też zachowania agresywne, czego konsekwencją jest przemoc w rodzinie. Destabilizacja życia rodzinnego wpływa na nadmierną ilość separacji i rozwodów.

Strukturalne bezrobocie z jakim mamy do czynienia we Włocławku powoduje drenaż mobilnych, młodych i wykształconych osób. W poszukiwaniu lepszych perspektyw życiowych

⁴ Dzieci bezrobocia i biedy; Maria Szczepka-Pustkowska // W: *Wymiary dzieciństwa : problemy dziecka i dzieciństwa w zmieniającym się społeczeństwie* / pod red. Jadwigi Binczyckiej i Barbary Smolińskiej-Theiss. – Kraków : Impuls, 2005.

wyprowadzają się z miasta, co w znaczący sposób zmienia jego strukturę demograficzną. Wśród osób bezrobotnych z terenu Gminy Miasto Włocławek przeważają kobiety.

Wykres Nr 7. Bezrobocie wg płci.



Duży udział w tej grupie mają matki wychowujące małe dzieci. Ze statystyk Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wynika, że opieka nad dzieckiem stanowić może większą przeszkodę w aktywności zawodowej, niż zaawansowany wiek czy brak doświadczenia. Może ona działać odstraszająco na pracodawców przy decyzji przyjmowania młodych kobiet do pracy, nie dając im, równej z mężczyznami, pozycji na starcie kariery zawodowej.

Analizując powyższe fakty jasno widać, że bezrobocie generuje wiele groźnych zjawisk, spychając osoby i rodziny na margines życia społecznego. W okresie ostatnich lat zaobserwować możemy niewielki lecz systematyczny spadek stopy bezrobocia we Włocławku, które w roku 2014 pierwszy raz spadło poniżej 20%, by z końcem roku 2015 wynieść 16,9%. Mimo tej korzystnej tendencji bezrobocie nadal stanowi najpoważniejszy problem społeczny w naszym mieście. Priorytetem powinno być więc tworzenie odpowiednich warunków dla pracodawców, jak również przywracanie osób bezrobotnych na rynek pracy poprzez działania aktywizujące.

- **Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego**

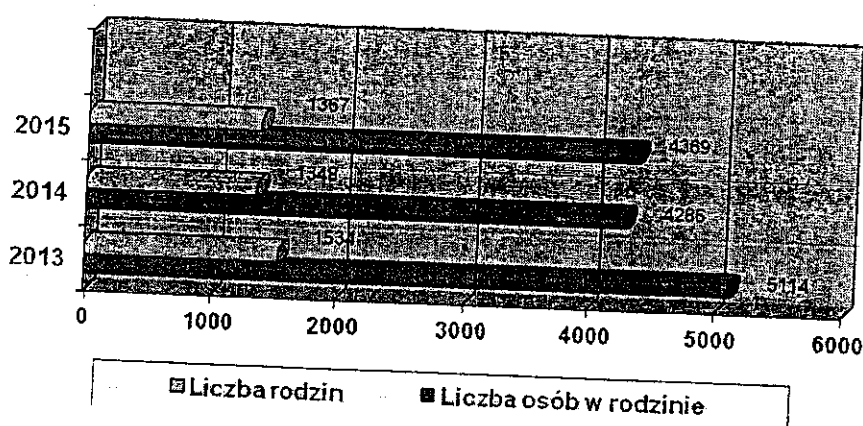
Problemy w opiece nad dziećmi i prowadzeniu gospodarstwa domowego jakie obserwujemy w rodzinach mogą mieć wiele przyczyn. Niedostateczne zainteresowanie potrzebami rozwojowymi dziecka, zaburzenia komunikacji wewnątrzrodzinnej, nieracjonalne gospodarowanie budżetem domowym czy nieumiejętność załatwiania spraw urzędowych to tylko niektóre z nich. Problem ten dotyczy także sytuacji, w której dzieci i młodzież swoim zachowaniem wykraczają poza dopuszczalne ramy, sprawiając mnóstwo kłopotów, z którymi rodzice nie są w stanie sobie poradzić. Dodatkowe zagrożenia niosą ze sobą przeobrażenia jakie w ostatnich latach przechodzi model polskiej rodziny. Kluczowym z nich jest zauważalny wzrost atrofii więzi. Tempo życia i konieczność utrzymania statusu materialnego powodują permanentny brak czasu, który rodzice powinni poświęcić własnym dzieciom. Młodzi ludzie pozbawieni dostatecznej uwagi i wsparcia ze strony rodziców, czerpią wzorce z szeroko pojętych mediów i grup rówieśniczych.⁵

We Włocławku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego ze świadczeń pomocy społecznej w 2015 r. skorzystało 1.367 rodzin i 4.369 osób w tych rodzinach. W tej kategorii rodzin objętych pomocą MOPR, widoczny jest niewielki przyrost w stosunku do roku 2014, kiedy to z powodu bezradności w sprawach o-w świadczenia otrzymało 1.348 rodzin i 4.286 osób w tych rodzinach. Natomiast w stosunku do roku 2013 to wyraźny spadek rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, kiedy to świadczeniami objęto 1.534 rodziny i 5.114 osób w tych rodzinach.

⁵ „Człowiek wobec krytycznych sytuacji życiowych. Z teorii i praktyki pracy socjalnej”; Włodarczyk Ewa, Pytlak Izabela; Psychologia i Pedagogika nr 165; 2011 r.

Wykres Nr 8. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w latach 2013-2015



Jeszcze dekadę temu bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych była drugim po bezrobociu powodem przyznawania pomocy. Obecnie MOPR we Włocławku częściej niż z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej pomoc przyznaje z powodu niepełnosprawności i długotrwałej choroby. Ma to związek z opisywanymi wcześniej trendami demograficznymi, malejącą liczbą dzieci i młodzieży oraz rosnącym odsetkiem osób starszych w społeczności miasta.

Rodziny charakteryzujące się bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego nie potrafią same wyjść z zaistniałej sytuacji. Utrudnieniem jest brak wiedzy i umiejętności wychowawczych. Rodzice, którzy sami nie wynieśli z domu rodzinnego właściwych wzorców i postaw, nie są w stanie przekazać ich własnym dzieciom. Niewłaściwe i destrukcyjne zachowania dzieci, takie jak agresja, przemoc, całkowity brak zainteresowania nauką, uzależnienia w większości wypadków są skutkiem dysfunkcjonalności rodziców. Podobnie rzecz ma się z rozpoznawalną wśród rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej, postawą roszczeniową. Rodzice, którzy nie podejmują dostatecznych starań, by zapewnić rodzinie godny byt, uzależniają się od świadczeń pomocy społecznej, nie zaszczepiają dzieciom etosu pracy i reprodukują wzorec postawy roszczeniowej. W rodzinach zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, gdzie nie ma wypracowanych wzorów radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, gdzie rodzic nie potrafi zakomunikować dziecku własnych oczekiwań, a dziecko nie ma szans na ekspresję własnych uczuć i potrzeb, może dochodzić do głębszych patologii, takich jak uzależnienia i przemoc. Środowisko rodzinne powinno stanowić dla dziecka nie tylko bezpieczną oazę, powinno być także miejscem przygotowującym do życia

w społeczeństwie. Stąd tak ważnym jest jego prawidłowe funkcjonowanie. Należy więc intensywnie wspierać rodziny doświadczające problemów wychowawczych, tym bardziej że ich członków często cechuje wyuczona bezradność, niska samoocena i brak kompetencji społecznych. Poprzez intensywną pracę socjalną, a także innowacyjne metody, takie jak przydzielenie asystenta rodziny czy warsztaty umiejętności wychowawczych należy zapobiegać dalszej marginalizacji zagrożonych rodzin oraz przywracać im zdolność do wypełniania podstawowych funkcji.

• Niepełnosprawność

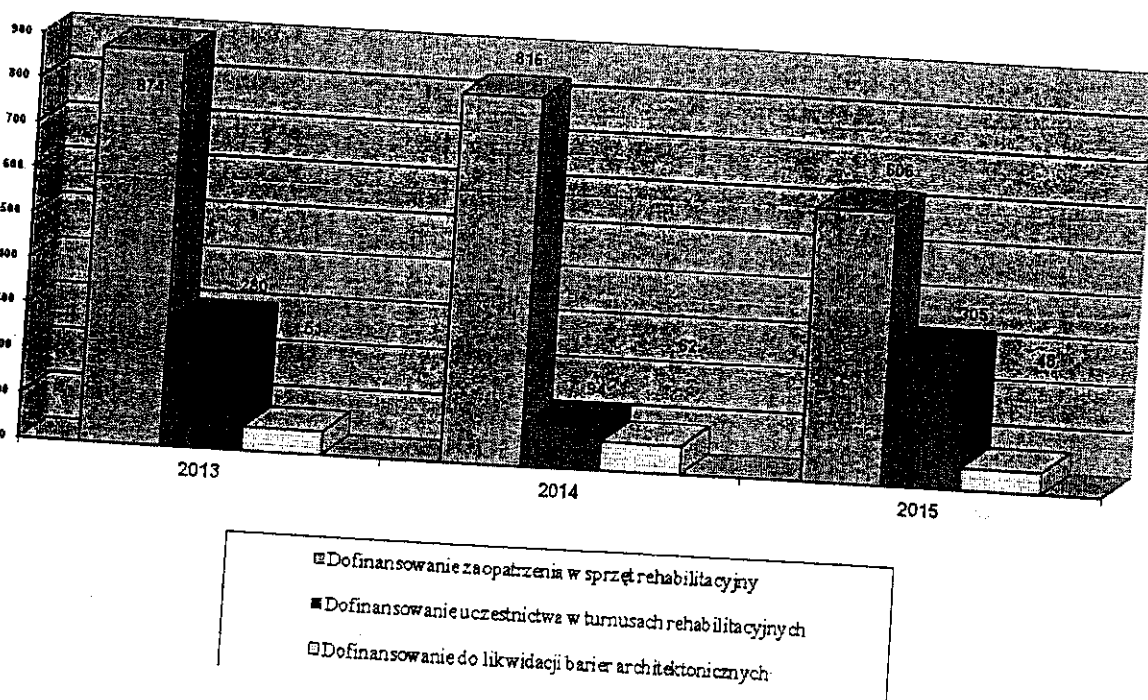
Niepełnosprawną jest osoba, której stan fizyczny lub/i psychiczny trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełniania zadań życiowych i ról społecznych, w tym szczególnie zawodowych. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do podjęcia pracy.⁶ W każdym społeczeństwie istnieje grupa osób, które z przyczyn wrodzonych, w wyniku chorób, wypadków czy też nieprawidłowych warunków życia nie mają pełnej sprawności psychicznej i fizycznej. Najczęstszą przyczynę niepełnosprawności stanowią schorzenia układu krążenia, narządów ruchu oraz schorzenia neurologiczne. Relatywnie mniejszy udział procentowy stanowią osoby z uszkodzeniami narządu wzroku, słuchu oraz chorujące psychicznie. Zadaniem polityki społecznej względem osób niepełnosprawnych jest wyrównywanie nieuzasadnionych różnic socjalnych, asekurowanie wobec ryzyka życiowego oraz tworzenie szans pełnego funkcjonowania i integracji ze społeczeństwem. W tej sferze nieodzownym stają się intensywne i skoordynowane działania podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych wyspecjalizowanych w niesieniu pomocy niepełnosprawnym. Cele jakie muszą sobie stawiać, to przede wszystkim nauczenie osoby niepełnosprawnej jak najbardziej efektywnego wykorzystania zachowanej sprawności oraz stymulowanie dalszego rozwoju, m.in. poprzez likwidację barier architektonicznych, dofinansowanie do turnusów i sprzętu rehabilitacyjnego, wspieranie sportu, turystyki i rekreacji.

We Włocławku z tytułu niepełnosprawności w roku 2015 pomoc otrzymały 1.542 rodziny. To nieznaczny wzrost w porównaniu z rokiem 2014, gdy z tego powodu z pomocy społecznej skorzystało 1.527 rodzin. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze otrzymało w 2015 roku 606 osób. Uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych dofinansowano 305 osobom (209 uczestnikom i 96 opiekunom), zaś

⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych, Dz. U. z 1997 r., Nr 123, poz. 776 z późn. zm.

dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych otrzymało 48 osób. Poniższy wykres obrazuje pomoc w tych obszarach udzieloną w latach 2013-2015.

Wykres Nr 9. Pomoc dla osób niepełnosprawnych.



Dostrzeżenie i zrozumienie specyficznych odrębności w rozwoju i edukacji to pierwszy krok do zorganizowania systemu wsparcia i edukacji dedykowanej osobom niepełnosprawnym. Dużą rolę mają do odegrania grupy samopomocowe, gdzie osoby niepełnosprawne przekonują się, iż problem nie dotyczy tylko ich samych. Spotykają tam osoby, które w pozytywny sposób radzą sobie z życiowymi trudnościami. Jednocześnie bardzo ważną kwestią jest przywrócenie relacji społecznych, zawiązanie więzi i przeciwdziałanie alienacji osób niepełnosprawnych. Warto pracując z osobami niepełnosprawnymi zwrócić uwagę na ich rodziny, które bardzo często również wymagają wsparcia. Nie mogą one zostać pozostawione same sobie, koniecznym jest uruchomienie uzupełniających – w stosunku do świadczeń finansowych - instrumentów pomocowych takich jak: szeroko rozumiane doradztwo i poradnictwo, organizowanie grup wsparcia i prowadzenie wieloaspektowej pracy socjalnej. Istotnym jest więc odpowiednie, profesjonalne przygotowanie kadry specjalistów pracujących z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami. Dotyczy to zarówno kadry medycznej, jak i pracowników socjalnych czy nauczycieli. Niebagatelną rolę odgrywać

powinny także działania edukacyjne, przybliżające problemy osób niepełnosprawnych i promujące włączanie się w aktywną pracę na rzecz ich rozwiązywania.⁷

- **Osoby i rodziny z problemem alkoholowym**

Alkoholizm nazywany jest często chorobą rodziny, gdyż wywiera bardzo znaczący, destrukcyjny wpływ na stosunki w rodzinie i jej relacje z otoczeniem. Deficyt poczucia bezpieczeństwa, brak wzajemnego zaufania, lęk i wstyd to uczucia, które towarzyszą rodzinom alkoholików. Nadużywanie alkoholu jest częstą przyczyną rozpadu rodziny, nie tylko formalnej, zakończonej rozwodem, ale również rozkładu więzi. Choroba alkoholowa jednego z członków rodziny często pociąga za sobą syndrom współuzależnienia innych osób tworzących tę rodzinę. Dotyczy to współmałżonka (partnera), ale także dzieci. To one są często głównymi ofiarami nadużywania alkoholu. Rodzina z problemem alkoholowym ogranicza dziecku możliwość rozwoju, nie przekazuje właściwych norm i wzorców osobowych, przestaje być oparciem, stając się źródłem konfliktów i zagrożeń. Dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu wykazują niższe uspołecznienie i motywację do nauki, częściej przejawiają się u nich nieakceptowane zachowania. Społeczne skutki nadużywania alkoholu sprowadzają się m.in. do łamania prawa, aktów przemocy, obniżenia efektywności nauki i pracy, jak również mają wpływ na wzrost wskaźnika zachorowań i śmiertelności.⁸

We Włocławku zaobserwować możemy niewielką tendencję spadkową liczby rodzin, które korzystają ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu. Wskaźnik ten jednak stale utrzymuje się na poziomie powyżej 400 rodzin.

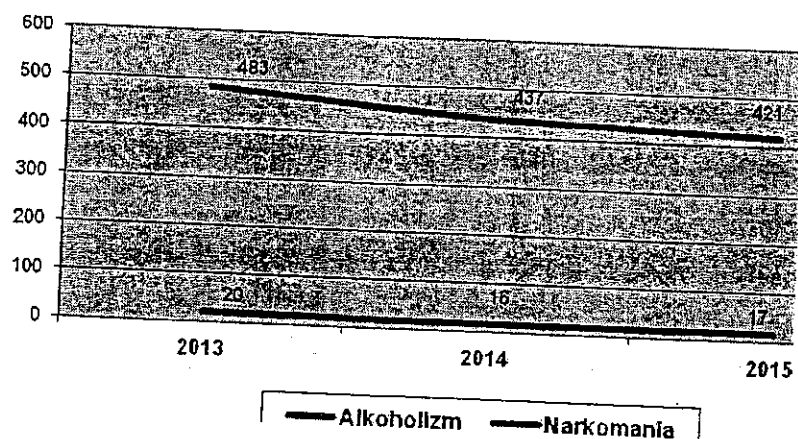
Tabela Nr 9. Rodziny z problemem alkoholowym w latach 2013 – 2015.

	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Rodziny z problemem alkoholowym korzystające ze świadczeń pomocy społecznej	483	437	421

⁷ „Społeczne i prawne aspekty funkcjonowania osób z niepełnosprawnością” pod red. Edyty Widawskiej i Krzysztofa Skotnickiego; Wydawnictwo Akademii Jana Długosza; Częstochowa 2014

⁸ „Uzależnienie od alkoholu – między diagnozą a działaniem”; Jadwiga Fudała, Kama Dąbrowska, Katarzyna Łukowska; w ramach projektu Koordynacja na Rzecz Aktywnej Integracji; CRZL Warszawa 2013

Wykres Nr 10. Rodziny z problemem alkoholowym w latach 2013 – 2015.



Niepokojące dane na temat wzrostu spożywania alkoholu wśród młodzieży i obniżenia się wieku inicjacji alkoholowej wskazują konieczność podejmowania działań profilaktycznych. W Polsce prowadzonych jest wiele inicjatyw zmierzających do zapobiegania i łagodzenia skutków alkoholizmu realizowanych zarówno przez instytucje państwowe jak również przez stowarzyszenia, fundacje i kościoły. Ważnym jest, by rodzina, w której pojawia się problem nadużywania alkoholu nie była pozostawiona sama sobie. Koniecznym jest rozwijanie dostępu do systemu poradnictwa i leczenia odwykowego, grup wsparcia (grupy AA, DDA), łagodzenie skutków alkoholizmu poprzez działalność świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych. Prowadzenie programów profilaktycznych w szkołach, informacje o szkodliwych skutkach nadużywania alkoholu, nie tylko w ogólnopolskich, ale także lokalnych mediach, organizowanie spotkań ze specjalistami - to kolejne działania mogące przyczynić się do zmniejszenia skali problemu. Starając się zapobiegać zjawisku nadużywania alkoholu nie należy zapominać o propagowaniu wartościowych wzorców spędzania czasu wolnego, zdrowego trybu życia i umiejętności radzenia w sobie w sytuacjach stresowych bez pomocy środków psychoaktywnych.

- **Osoby w wieku senioralnym**

Udział osób starszych w populacji Polaków systematycznie rośnie. Wpływ na tą tendencję ma wydłużające się trwanie życia. Według danych GUS w roku 2000 przeciętna długość życia wynosiła 69,7 lat dla mężczyzn i 78,0 dla kobiet. W roku 2014 to już odpowiednio 73,8 lat i 81,6 lat, co oznacza średnią długość życia dłuższą o 4 lata w przypadku mężczyzn i ponad 3,5 roku w przypadku kobiet (mieszkańcy województwa Kujawsko-Pomorskiego żyją statystycznie

nieznacznie krócej niż wynosi ogólnopolska średnia - mężczyźni 73,4 lata, kobiety 81,1 lat)⁹. Do wzrostu udziału procentowego seniorów w polskim społeczeństwie przyczyniają się także niski przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji (wyjeżdżają głównie ludzie młodzi, zostawiając w kraju rodziców i dziadków). Wysiłki podejmowane w obszarze polityki społecznej zmierzające do przywrócenia zastępowalności pokoleń obliczone są na efekt długofalowy i obecnie trudno ocenić ich skuteczność.

W Polsce stereotyp starości często utożsamiany jest z niedołążnością, alienacją, życiem na marginesie codzienności, związanym z odejściem od pracy zawodowej i pełnienia ról społecznych. A przecież pozytywny obraz starzenia się rozpowszechniony w społeczeństwie ma podstawowe znaczenie dla zapewnienia pełnej integracji osób starszych ze wspólnotą. Niekorzystny wizerunek wieku senioralnego ulega stopniowemu przeobrażeniu, zaczęto zauważać, że odpowiednie zagospodarowanie możliwości osób starszych niesie ze sobą dużą wartość dla społeczeństwa i gospodarki.¹⁰ W ludziach starszych drzemie duży potencjał wiedzy, doświadczenia zawodowego jak również życiowej mądrości, która w wielu sytuacjach bywa niezwykle ważna. Kluczowym jest więc umożliwienie seniorom partycypacji na równych prawach w życiu społecznym i kulturalnym. Należy wspierać wszelkie inicjatywy mające na celu podtrzymanie kontaktów ludzi starszych z ich środowiskiem lokalnym, takie jak kluby seniora czy uniwersytety III wieku. Są one antidotum na samotność, pozwalają zachować aktywność i zrealizować zainteresowania, na które w przeszłości brakowało czasu. Bierność i izolacja znacznie przyspieszają spadek kondycji fizycznej i psychicznej, co widoczne jest u samotnych seniorów, którzy nie pełniąc ról zawodowych ani rodzinnych często popadają w apatię, przejawiając zachowania depresyjne. Dlatego też bardzo ważną kwestią jest rozwój poradnictwa skierowanego do seniorów oraz szeroko rozumiana ich aktywizacja. Osoba starsza powinna mieć możliwość skorzystania z usług społecznych i prawnych podtrzymujących ich autonomię. Trzeba zauważyć, że starość przynosi ze sobą obiektywne i nieuniknione problemy związane ze stopniową utratą sprawności fizycznej, jak i w niektórych przypadkach, wynikającymi z wieku zaburzeniami psychicznymi. Wśród mieszkańców Włocławka w wieku poprodukcyjnym duży odsetek stanowią osoby w wieku tzw. późnej starości czyli powyżej 75 lat. Osoby z tej kategorii wiekowej to prawie 40% ogółu seniorów (39,85% w roku 2014). Choć wskaźnik osób w wieku późnej starości względem wszystkich seniorów relatywnie maleje (42,23% w roku 2012 i 41,04% w roku 2013) to ich liczba bezwzględna w mieście stale rośnie (7.257 w roku 2012, 7.453 w roku 2014 i 7.598 w roku 2014). W związku z powyższym

⁹ „Trwanie życia w 2014 r.” Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015

¹⁰ „Starość darem, zadaniem i wyzwaniem” Wybór materiałów konferencyjnych; pod red. Adama Zycha; Sosnowiec-Dąbrowa Górnicza 2014

zapewnienie odpowiedniej opieki i bezpieczeństwa socjalnego osobom, które ze względu na wiek nie mogą samodzielnie funkcjonować w środowisku staje się kluczowym wyzwaniem dzisiejszej polityki społecznej. Coraz wyraźniejszym problemem staje się pogodzenie opieki nad osobą starszą w rodzinie z pracą zawodową i innymi obowiązkami. Wsparcie rodzin opiekujących się seniorami poprzez odpowiednie sprzężenie działań w zakresie interwencji kryzysowej, poradnictwa specjalistycznego oraz mobilnych usług opiekuńczych pozwoliłoby na pogodzenie opieki nad seniorem w rodzinie z dalszą pracą zawodową i uchroniło rodzinę przed popadnięciem w trudną sytuację materialną. Organizowanie akcji promocyjnych uwrażliwiających młodsze pokolenia na potrzeby seniorów i inicjatyw na rzecz integracji międzypokoleniowej powinny stać się cennym uzupełnieniem podejmowanych działań.

Wobec postępującego procesu starzenia się społeczeństwa polityka wobec osób w wieku senioralnym musi mieć spójny i kompleksowy charakter, zapewniając osobom starszym podmiotowe traktowanie i możliwie szeroką partycypację w życiu wspólnoty.

- **Osoby bezdomne**

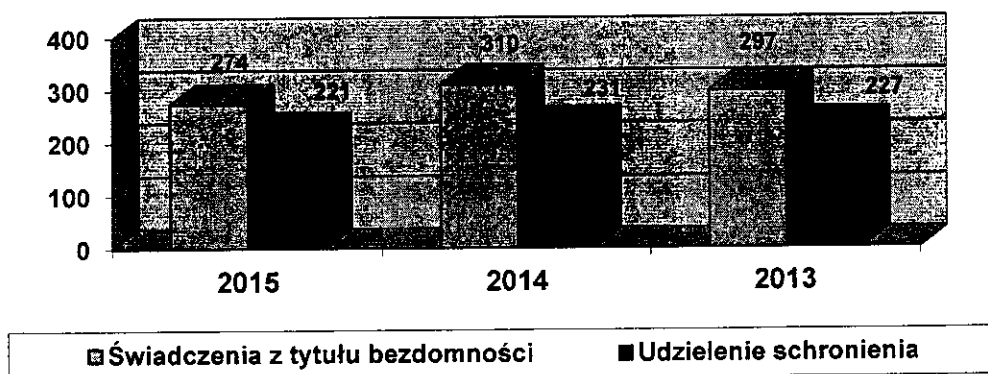
Osoba bezdomna to taka, która z różnych przyczyn czasowo lub trwale nie jest w stanie zapewnić sobie schronienia spełniającego minimalne warunki pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne. Możemy wyróżnić bezdomność z konieczności i z wyboru. Bezdomność z konieczności dotyka człowieka wbrew jego woli np. w wyniku eksmisji, wymówienia mieszkania przez najemcę, klęski żywiołowej (powódź, pożar), brak opieki nad pełnoletnimi opuszczającymi placówki opiekuńczo-wychowawcze. Bezdomność może być też efektem dobrowolnie wybranego stylu życia, jak np. włóczęgostwo czy niechęć do podporządkowania się powszechnie obowiązującym normom i systemom wartości. Osoby bezdomne bardzo często charakteryzuje wyizolowanie społeczne, poczucie bezradności i pozrywane więzi rodzinne. Jednocześnie osoby te wytworzyły mechanizm przystosowania do życia w niesprzyjających warunkach, z których coraz trudniej jest powrócić do normalizacji życiowej i stabilizacji mieszkaniowej.¹¹ Bezdomność warunkują czynniki instytucjonalne, materialne, rodzinne, osobiste, zdrowotne, losowe i środowiskowe. Funkcjonowanie bezdomnych wiąże się z brakiem umiejętności odgrywania przez nich ról w społeczeństwie. Osoby bezdomne obracają się stale w tym samym kręgu, co daje efekt mocno ograniczonych kontaktów i izolacji od głównego nurtu życia społecznego. Do osamotnienia osób bezdomnych przyczyniają się także

¹¹ „Kondycja i dobre praktyki pomocy ludziom bezdomnym w sześciu obszarach: streetworking, praca socjalna, mieszkalnictwo i pomoc doraźna, partnerstwa lokalne, zdrowie, zatrudnienie i edukacja. Raport z fazy diagnozy.”; pod red. Rafała Stenki; wyd. PFWB Gdańsk 2011

ugruntowane stereotypy na ich temat, wiążące bezdomność w prosty sposób z alkoholizmem, narkomanią i innymi destrukcyjnymi zachowaniami. Wśród osób bezdomnych znajdują się mieszkający w schronisku, jak i osoby przebywające w miejscach o charakterze niemieszkalnym (jednym lub stale zmieniających się). Osoby bezdomne podzielić można też ze względu na stan psychofizyczny na osoby zdolne do samodzielności życiowej (zdrowi, w wieku produkcyjnym) i niezdolne do samodzielnej egzystencji (wiek, kalectwo, przewlekła choroba). Istnieją spore trudności z precyzyjnym określeniem liczby osób bezdomnych. Bezdomni często przemieszczają się po kraju, uzyskując pomoc z wielu źródeł. Szacuje się, że w skali Polski 20.000 -30.000 osób korzysta z pomocy społecznej z powodu bezdomności¹². We Włocławku w roku 2015 z powodu bezdomności pomoc otrzymały 274 osoby, a 221 osób skorzystało ze schronienia. Jest to dla porównania nieco mniej niż w latach poprzednich, gdzie w 2014 roku 310 osób skorzystało z pomocy z tytułu bezdomności, a 231 osobom udzielono schronienia, zaś w 2013 r. było to odpowiednio 297 i 227 osób.

Wykres Nr 11 Liczba osób bezdomnych w latach 2013 – 2015.

Liczba osób bezdomnych, którym udzielono pomocy w latach 2013-2015



Od pewnego czasu problem bezdomności zaczęto traktować w sposób kompleksowy. Przetestowano Model Gminnego Standardu Wychodzenia z Bezdomności, w którym znalazły się nowe metody pracy z osobami bezdomnymi takie jak streetworking, udostępnienie mieszkań chronionych czy zajęcia ze specjalistami. Tak wielowymiarowe i złożone zjawisko jakim jest bezdomność wymaga intensyfikacji działań wielu służb społecznych, które wspólnie powinny dążyć do złagodzenia jego skutków.

¹² Dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej za Romuald Dobrzaniecki „*Bezdomność jako problem społeczny*”

- **Przemoc w rodzinie**

Zgodnie z definicją zawartą w obowiązującej ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zjawisko to opisane jest jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1 (osoby najbliższe, w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego, a także inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.¹³ Skala zjawiska badana jest wielowymiarowo. Danych statystycznych w największym stopniu dostarczają roczne sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Bardzo ważnym krokiem było także wprowadzenie procedury „Niebieskiej Karty”, dzięki której możliwe stało się dokładniejsze monitorowanie przemocy w rodzinie. Określiła ona także zasady interwencji w środowiskach zagrożonych występowaniem zachowań przemocowych. Utworzenie Zespołów Interdyscyplinarnych powołujących grupy robocze, w skład których wchodzi przedstawiciele różnych służb społecznych (policjanci, pracownicy socjalni, pedagodzy szkolni, pracownicy służby zdrowia, kuratorzy sądowi) umożliwiło konsolidację wysiłków zmierzających do efektywnej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.¹⁴ Członkowie grup roboczych wspólnie dokonują diagnozy rodziny, a następnie opracowują plan działania uwzględniając zadania dla poszczególnych członków grupy mające na celu poprawę sytuacji rodziny. W poniższej tabeli zawarta jest informacja dot. liczby „Niebieskich Kart” założonych przez poszczególne instytucje we Włocławku w latach 2012-2015.

Tabela Nr 10. Niebieskie Karty wg instytucji wszczynającej procedurę.

Rok	ogółem	MOPR	Policja	Oświata	Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Ochrona zdrowia
2012	62	12	49	1	0	0
2013	108	9	94	5	0	0
2014	583	36	541	6	0	0
2015	502	54	443	5	0	0

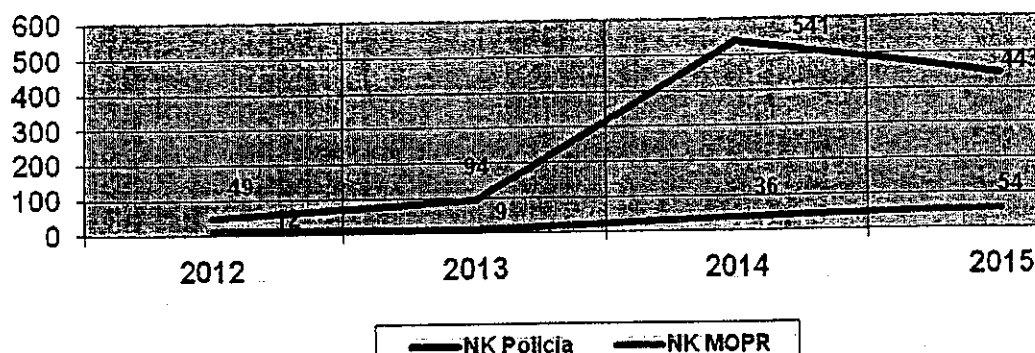
Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy

¹³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180. poz. 1493, z późn. zm.)

¹⁴ „Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie”; Michał Lewoc; materiał na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości <https://ms.gov.pl/pl/probacja/2014/download,2782,3.html>

Wykres Nr 12. Niebieskie Karty w latach 2013 – 2015.

Niebieskie Karty założone przez Policję i MOPR w latach 2012-2015



Wyraźny wzrost liczby Niebieskich Kart (NK) w latach 2014-2015 ma związek z liczbą podejmowanych interwencji Policji, która w przypadku powstania uzasadnionego podejrzenia występowania przemocy wszczyna procedurę NK. Od 2014 r. widoczny jest także wzrost ilości Niebieskich Kart wszczynanych przez MOPR. W roku 2014 każdy z terenowych pracowników socjalnych zatrudnionych w MOPR uczestniczył w szkoleniu z zakresu procedury „Niebieskiej Karty” i zasad działania powołanego Zespołu Interdyscyplinarnego.

Na pojawienie się zachowań przemocowych wpływ ma wiele czynników. Wśród kluczowych powodów wymienić można nadużywanie alkoholu i innych środków psychoaktywnych. Wielu sprawców przemocy działa pod wpływem substancji odurzających, które osłabiają kontrolę własnych zachowań, zaburzają właściwą ocenę sytuacji, zwiększają prawdopodobieństwo reakcji gniewem i agresją na zaistniałe problemy i konflikty. Istotny jest także czynnik środowiskowy. Przyczyną przemocy w rodzinie może stać się stres wywołany aktualną sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny. Frustracja, a w konsekwencji zachowania agresywne mogą pojawić się w wyniku nawarstwiających się problemów życiowych takich jak bezrobocie, kłopoty finansowe, mieszkaniowe czy zdrowotne. Warto także, szczególnie w kontekście profilaktyki, zwrócić uwagę na zjawisko dziedziczenia wzorca przemocy. Dzieci wychowywane w rodzinach, w których krzywdzi się bliskich, przyswajają sobie zachowania dorosłych. Będąc ich świadkami lub ofiarami uczą się, że stosowanie przemocy to najskuteczniejszy sposób osiągnięcia swoich celów i regulowania konfliktów. Sytuacja przemocy domowej zaburza więzi rodzinne, powoduje stres, uczucie lęku i bezsilności. W relacjach opartych na przemocy psychologowie zaobserwowali u ofiar syndrom wyuczonej bezradności. Dlatego tak ważna jest pomoc specjalistyczna, która może uświadomić osobie krzywdzonej jest położenie i wspomóc ją w poszukiwaniu wyjścia z trudnej

sytuacji. Poniższe zestawienia statystyczne obrazują jak kształtowała się pomoc udzielana ofiarom przemocy domowej, ale też osobom zmagającym się z innymi sytuacjami kryzysowymi, takimi jak: konflikt małżeński, konflikt rodzinny, trudności finansowe, mieszkaniowe, problemy prawne, emocjonalne, zdrowotne czy uzależnienia.

Tabela Nr 11. Rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym.

Sekcja Interwencji Kryzysowej MOPR	2012 rok	2013 rok	2014 rok	2015 rok
Liczba środowisk objętych wieloaspektową pomocą specjalistyczną	983	879	708	548
Liczba udzielonych porad i konsultacji z zakresu poradnictwa psychologicznego	892	1112	568 porad 731 terapii	508 porad 574 terapii
Liczba udzielonych porad i informacji przez pracownika socjalnego	1446	1186	1183	720
Liczba udzielonych porad z zakresu poradnictwa prawnego	677	656	507	238
Liczba udzielonych porad z zakresu poradnictwa pedagogicznego	135	108	64	144
Liczba osób należących do grupy wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy	29	Nie była prowadzona	Nie była prowadzona	8
Liczba osób, które uzyskały schronienie w Hostelu	39	8	26	12

Zaplanowane w Strategii działania powinny przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenia dostępu do wieloaspektowej pomocy specjalistycznej w formie poradnictwa prawnego, pedagogicznego, psychologicznego oraz udziału w grupie wsparcia.

- **Ekonomia społeczna**

Ekonomia społeczna to pojęcie o bardzo szerokim znaczeniu, dotyczącym wielu sfer życia społecznego. Chcąc znaleźć wspólny mianownik można powiedzieć, że kluczową zasadą w tej idei jest prymat działania na rzecz ludzi nad maksymalizacją zysku. Tym samym zauważyć można, że dla jednostek ekonomii społecznej istotne znaczenie, obok celu gospodarczego, ma misja społeczna. Na gruncie polskim możliwie najpełniejszej analizie definicyjnej pojęć ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społecznego dokonano na potrzeby Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES). Przyjęto tam następujące rozumienie ekonomii społecznej: „Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na

rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu”.¹⁵ Celnej definicji przedsiębiorstwa społecznego dostarcza natomiast europejska sieć badawcza EMES. Według niej „za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli”.¹⁶ Najistotniejszymi obecnie grupami podmiotów ekonomii społecznej są organizacje obywatelskie prowadzące działalność w sferze pożytku publicznego oraz spółdzielnie socjalne.

Jedną z ważnych funkcji ekonomii społecznej jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W mieście Włocławku działania ekonomii społecznej ukierunkowane są w stronę grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dotyczy to w szczególności osób długotrwale bezrobotnych, bezdomnych, uzależnionych i izolowanych. W procesie reintegracji społecznej i zawodowej wyżej wymienionych grup podmioty ekonomii społecznej odgrywają znaczącą rolę.

- **Pieczka zastępcza**

W sytuacji całkowitej degradacji rodziny, konieczne jest już nie tylko jej wsparcie, ale zastąpienie jej w pełni wydolnym środowiskiem wychowawczym. Takim środowiskiem jest z pewnością rodzinna piecza zastępcza, która, obok adopcji, jest najkorzystniejszą formą opieki nad dzieckiem pozbawionym rodziny naturalnej. Poszukiwanie dla dziecka osamotnionego rodziny zastępczej wiąże się z niezaprzeczalnymi walorami rodziny jako najlepszego środowiska emocjonalnego, opiekuńczego i wychowawczego. W rodzinie upatruje się szanse zapewnienia dziecku ścisłych więzi osobowych zaspokajających zwłaszcza psychiczne potrzeby dzieci, takie jak bezpieczeństwo, miłość rodzicielska, uznanie, przynależność¹⁷.

Umieszczenie małoletnich w pieczy zastępczej w większości przypadków wynika z różnego rodzaju zaniedbań występujących w rodzinach naturalnych. W nielicznych przypadkach dotyczy przedwczesnego macierzyństwa lub sieroctwa naturalnego.

Rodzinna piecza zastępcza tymczasowo zapewnia opiekę dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodziny naturalnej. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej może być powierzone osobom, które dają rękojmię należytego sprawowania pieczy. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu w oparciu o przedłożone dokumenty:

- pozytywną opinię organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,

¹⁵ Źródło Centrum Edukacji Obywatelskiej

<http://www.ceo.org.pl/pl/przedsiębiorczy/news/co-jest-ekonomia-spoeczna>

¹⁶ Agnieszka Grzybowska, Jarosław Ruszewski, *Ekonomia społeczna w teorii i praktyce*; Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT; Suwałki 2010

¹⁷ Rodzina polska u progu XXI wieku, Red. H. Cudak, Łowicz 1997, s. 151-152

- świadectwo ukończenia szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze,
- zaświadczenia o dochodach i stanie zdrowia.

Tabela Nr 12. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2013 – 2015.

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Liczba rodzin zastępczych	162	135	127
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych	209	174	164
Liczba rodzinnych domów dziecka	0	0	1
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka	0	0	6

Opracowanie własne MOPR

Tabela Nr 13. Rodzinna piecza zastępcza – wysokość świadczeń w latach 2013 – 2015.

Rodzaj rodzinnej pieczy zastępczej	Kwota przyznanej pomocy w zł		
	2013	2014	2015
Rodziny zastępcze	1 753 203	1 906 000	2 018 045
Rodzinny dom dziecka	0	0	90 928

Opracowanie własne MOPR.

Rodzinom, zastępczym udzielana jest pomoc w formie finansowej. Wysokość świadczenia miesięcznego uzależniona jest od wieku, stopnia rozwoju, stanu zdrowia, stopnia niedostosowania społecznego oraz dochodu dziecka. Poza otrzymaną pomocą pieniężną rodziny zastępcze w trudnych sytuacjach mogą korzystać z poradnictwa i specjalistycznego wsparcia MOPR oraz Ośrodka Adopcyjno – Opiekuńczego i Sądu Rodzinnego. Rodzina zastępcza, z mocy prawa, zaprzestaje pełnienia swojej funkcji z chwilą uzyskania przez wychowanka pełnoletniości.

Pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo – wychowawczych przysługuje pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie oraz zagospodarowanie. Po sporządzeniu indywidualnego programu usamodzielnienia, pełnoletni wychowankowie z rodzin zastępczych zostają objęci pomocą, mającą na celu ich życiowe usamodzielnienie. Wysokość pomocy uzależniona jest od sytuacji materialnej wychowanka oraz okresu pobytu w rodzinie zastępczej lub placówce. Ponadto pełnoletni, uczący się wychowank

otrzymuje pomoc na kontynuowanie nauki do czasu jej ukończenia, nie dłużej jednak niż do czasu ukończenia 25 roku życia. Z takiej formy pomocy mogą również korzystać wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych. Wydatki na ten cel obrazują poniższe tabele.

Tabela Nr 14. Pomoc na kontynuowanie nauki w latach 2013 – 2015.

Forma pieczy zastępczej		Pomoc na kontynuowanie nauki w latach:		
		2013	2014	2015
Rodziny zastępcze	liczba osób	74	70	78
Placówki o-w	liczba osób	38	38	44
Instytucje o których mowa w art. 88 ust. 1	liczba osób	16	14	12

Opracowanie własne MOPR

Tabela Nr 15. Pomoc na usamodzielnienie w latach 2013 – 2015.

Forma pieczy zastępczej		Pomoc na usamodzielnienie w latach:		
		2013	2014	2015
Rodziny zastępcze	liczba osób	12	9	18
Placówki o-w	liczba osób	14	9	4
Instytucje o których mowa w art. 88 ust. 1	liczba osób	4	6	2

Opracowanie własne MOPR

Tabela Nr 16. Pomoc na zagospodarowanie w latach 2013 – 2015.

Forma pieczy zastępczej		Pomoc na zagospodarowanie w latach:		
		2013	2014	2015
Rodziny zastępcze	liczba osób	12	12	7
Placówki o-w	liczba osób	11	7	8
Instytucje o których mowa w art. 88 ust. 1	liczba osób	0	1	1

Opracowanie własne MOPR

Pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych, a w szczególności placówek opiekuńczo – wychowawczych mogą także skorzystać z innej formy pomocy, a mianowicie zamieszkania w mieszkaniu chronionym.

Niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej powoduje niekorzystną, ale konieczną sytuację kierowania małych dzieci do placówki opiekuńczo - wychowawczej, a w przypadku dzieci niepełnosprawnych umieszczenia w specjalistycznych placówkach, co wiąże się najczęściej z pobytem do pełnoletniości.

Tabela Nr 17. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych w latach 2013 – 2015 wg placówek opiekuńczo wychowawczych.

Placówki	Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo - wychowawczych		
	2013	2014	2015
Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Maluch”	55	51	62
Centrum Opieki nad Dzieckiem	62	69	73
Integracyjny Dom Dziecka „Paulinka	24	24	25
Dom Dziecka „Caritas”	22	18	16

Opracowanie własne MOPR.

Z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wynika, że placówki opiekuńczo-wychowawcze mogą być różnego typu. Prowadzone jako placówki socjalizacyjne, interwencyjne, specjalistyczno - terapeutyczne oraz rodzinne. We Włocławku funkcjonują placówki socjalizacyjne oraz interwencyjna na łączną liczbę 116 miejsc.

Tabela Nr 18 Liczba dzieci przyjętych do placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Placówki	Liczba dzieci przyjętych do placówek opiekuńczo – wychowawczych		
	2013	2014	2015
Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Maluch”	21	19	31
Centrum Opieki nad Dzieckiem	14	21	20
Integracyjny Dom Dziecka „Paulinka	2	2	3
Dom Dziecka „Caritas”	8	3	5

Opracowanie własne MOPR.

Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo wychowawczych jest niewystarczająca w stosunku do liczby dzieci wymagających zapewnienia całodobowej opieki i wychowania. Dlatego też podejmowana jest współpraca z innymi powiatami. W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej na terenie innego powiatu, powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w placówce ponosi wydatki na jego utrzymanie. W 2013 r. realizowano porozumienia zawarte z 8 powiatami – 34 dzieci, podobnie w 2014 r. – 27 dzieci, a w 2015 r. realizowano porozumienia zawarte z 9 powiatami, w oparciu o które dokonano zwrotu na pokrycie kosztów utrzymania 32 dzieci pochodzących z Włocławka, które przybywały w placówkach na terenie powiatów: krasnostawskiego, rypińskiego, chełmińskiego, inowrocławskiego, brodnickiego, kutnowskiego, toruńskiego, grudziądzkiego i włocławskiego.

Realizując ustawowy obowiązek zapewniania opieki w instytucjonalnej pieczy zastępczej należy zwrócić szczególną uwagę na dostosowanie placówek o-w do obowiązujących standardów i na poziomie dostosowanym do potrzeb małoletnich, tworzenie nowych małych placówek do 14 miejsc statutowych, organizowanie wsparcia specjalistów dla dzieci z deficytami zdrowotnymi i innymi dysfunkcjami oraz pozyskiwanie środków na rozwój działalności ponad standardowej w postaci np. doposażenia placówek, czy organizowania wypoczynku wychowankom oraz tworzenie małych placówek

III. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest użyteczną i coraz powszechniej stosowaną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych w pracach nad strategią. Jest postępowaniem badawczym, spełniającym najważniejsze funkcje diagnostyczne. Pozwala ona bowiem na ocenę całości, wskazując jednocześnie słabe punkty systemu, które z czasem można przełożyć na konkretne rozwiązania. Metoda ta łączy analizę czynników wewnętrznych, jak i szeroko rozumianej rzeczywistości zewnętrznej oraz badanie szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analiza SWOT to jedna z popularnych i podstawowych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji o organizacji i ich podziałowi na cztery grupy:

- S (strengths) - mocne strony: atuty, zalety
- W (weaknesses) - słabe strony: słabości, bariery, wady
- O (opportunities) – szanse: szanse na korzystne zmiany
- T (threats) – zagrożenia: niebezpieczeństwo zmian niekorzystnych

Mocne i słabe strony oznaczają czynniki wewnętrzne. Szanse i zagrożenia, to czynniki zewnętrzne, wpływające na organizację.

Opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Stanowi punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów polityki rozwiązywania problemów społecznych przyjętych w założeniach do części strategicznej tego dokumentu oraz uzgodnioną wypadkową wiedzy o stanie i jej potrzebach w mieście Włocławek.

Analiza SWOT – obszar: Bezrobocie	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • baza naukowo-dydaktyczna (uczelnie wyższe, szkoły średnie), • wykwalifikowana kadra – wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, • rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz branżowość rynku pracy, • promowanie własnych przedsiębiorców (Inkubator Przedsiębiorczości, dostęp do kredytów dla nowych przedsiębiorstw), • infrastruktura umożliwiająca przyjęcie wymagających inwestorów, • realizacja projektów współfinansowanych przez UE, • przychylność władz, • dobra dostępność do bezpłatnych porad prawnych, • bliskość węzłów komunikacyjnych (drogowych, kolejowych), • wysoka mobilność mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom bezrobocia, • niski poziom kwalifikacji i brak zawodu, • wysokie podatki, • niska motywacja do podjęcia zatrudnienia (niskie lokalnie zarobki), • wysokie koszty związane z wynajęciem lokalu, przeznaczonego na prowadzenie działalności, • brak atrakcyjnych ofert pracy dla osób młodych oraz wykształconych, • niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-turystyczna, • zbyt niska kontrola osób bezrobotnych (tzw. szara strefa), • brak kształcenia młodzieży w oparciu o analizy zawodów nadwyżkowych i deficytowych, • brak dużych inwestycji dających miejsca pracy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • duży potencjał siły roboczej, • finansowanie zatrudnienia przez PUP (staże), • dofinansowywanie przez PUP nowopowstających małych firm, • organizowanie kursów i szkoleń umożliwiających przekwalifikowanie, • tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych, • dostęp do funduszy z UE, • wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych, • rozwój handlu, • promocja miasta w mediach ogólnopolskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymywanie się wysokiej liczby osób długotrwale bezrobotnych, • migracja ludzi wykształconych i młodych, • duże trudności związane z otwarciem nowej firmy (pozwolenia, zaświadczenie, koncesje), • mało czytelne przepisy prawa, • nierówność w pozyskiwaniu dużych środków proinwestycyjnych dla regionu, • niedostateczne wsparcie i promocja przedsiębiorstw zainteresowanych tworzeniem nowych miejsc pracy, • niezgodność profili kształcenia zawodowego z istniejącymi potrzebami rynku pracy, • atrakcyjniejsza oferta edukacyjna dużych aglomeracji połączona z ofertą pracy, • upadek dużego przemysłu.

Analiza SWOT – obszar: Niepełnosprawność	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • rozwinięty wolontariat – działalność Klubu Wolontariatu, • współpraca samorządu ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi, • działalność stowarzyszeń i klubów na rzecz osób z niepełnosprawnością, • stopniowa likwidacja barier architektonicznych, • działalność warsztatów terapii zajęciowej, • rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych w oparciu o środki PFRON i środki własne gminy, • dostrzeganie potrzeb osób niepełnosprawnych, • obecność zakładów pracy chronionej na terenie miasta, oferujących miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych, • funkcjonowanie Zespołu Szkół Nr 3 dla dzieci z różnego rodzaju dysfunkcjami oraz Szkoły Integracyjnej, • tworzenie ZAZ. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca opieka nad osobami niepełnosprawnymi oraz niewystarczające zabezpieczenie ich potrzeb z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, • ograniczenie dostępu do placówek medycznych dla osób niepełnosprawnych, • ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów, • niedostateczna ilość urozmaiconych form spędzania czasu wolnego zwłaszcza w okresie jesienno – zimowym, • brak infrastruktury sportowej i rekreacyjnej przystosowanej dla osób niepełnosprawnych, • zbyt niskie nakłady pieniężne na pomoc dla osób niepełnosprawnych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie unijnych standardów opieki, • rozwój wolontariatu i organizacji pożytku publicznego, • aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością (np. zatrudnienie w zakładach pracy chronionej), • wzrost świadomości społeczeństwa na temat niepełnosprawności w skali makro, • programy celowe PFRON, • likwidacja barier architektonicznych, • zaangażowanie środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocową, • pozyskiwanie środków zewnętrznych, • upowszechnienie profilaktyki w mediach, • rozwój dostępu do nowoczesnych systemów informacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby osób niepełnosprawnych, • ograniczony udział osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym (bierna postawa), • wzrost zachorowań na choroby psychiczne, onkologiczne i przewlekłe, • pogarszający się system ochrony zdrowia na terenie kraju (brak należytej opieki medycznej), • wykluczenie społeczne środowisk niepełnosprawnych intelektualnie, • ograniczona liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, • niekorzystna sytuacja ekonomiczno-gospodarcza, • zagrożone poczucie bezpieczeństwa socjalnego.
Analiza SWOT – obszar: Funkcjonowanie rodzin, w tym dzieci i młodzieży	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • pomoc rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, • aktywność grup społecznych i stowarzyszeń w rozwiązywaniu problemów społecznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • duża ilość rodzin patologicznych, • wyjazdy rodziców w poszukiwaniu pracy, • coraz większy problem uzależnień wśród dzieci i młodzieży, • słaba oferta pracy dla młodych

<ul style="list-style-type: none"> • dobrze przygotowana kadra pomocy społecznej oraz kadra pedagogiczna, • działalność stowarzyszeń i organizacji społecznych, nastawionych na pomoc dziecku i rodzinie, • współpraca służb socjalnych, • dobry dostęp do obiektów sportowych, • działalność 9 placówek wsparcia dziennego, • wykwalifikowana kadra systemu pomocy społecznej, • współpraca między jednostkami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi, • możliwość korzystania z pomocowych Funduszy Europejskich, • prowadzenie jadłodajni, • udzielanie pomocy finansowej oraz pomocy w formie pracy socjalnej rodzinom zastępczym, • funkcjonowanie rodzinnego domu dziecka, • funkcjonowanie asystentów rodziny, • funkcjonowanie 2 mieszkań chronionych • funkcjonowanie odpowiedniej ilości żłobków i przedszkoli, • funkcjonowanie ośrodka szkolno-wychowawczego, • działanie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • mieszkańców miasta i wykształconych kobiet, • rozpad rodzin, • niedostateczna komunikacja pomiędzy placówkami pomocowymi, • zbyt mało propozycji zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, • niedostateczny poziom opieki zdrowotnej, • mała aktywność studentów w życiu miasta – zwłaszcza w sferze społecznej, • niewystarczająca ilość mieszkań w tym socjalnych,
SZANSE	ZAGROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> • ogólnopolskie regulacje prawne w zakresie wsparcia rodzin, • skuteczna analiza zjawisk społecznych wywołujących określone problemy społeczne, • wykorzystanie atrakcyjnych turystycznie terenów leśnych miasta na cele rekreacyjne, • współpraca z sąsiednimi miastami i gminami, • pełne wykorzystanie dotacji UE, • dofinansowanie przedszkoli z budżetu państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak poczucia bezpieczeństwa wielu rodzin z powodu ubóstwa, • niekorzystny wskaźnik demograficzny wpływający na negatywne skutki społeczno-ekonomiczne, • negatywne postawy wynikające z zaniku wzorców wychowawczych, demoralizacja młodzieży, brak motywacji młodzieży do kształcenia i atrakcyjnych propozycji zagospodarowania czasu wolnego, • niski prestiż zawodu pracownika socjalnego, • postępujący kryzys rodziny i osłabienie więzi rodzinnych oraz degradacja wartości rodziny, • występowanie zjawiska wyuczonej bezradności i zależności od systemu pomocy społecznej.

Analiza SWOT – obszar: Bezdomność	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dostateczna infrastruktura stacjonarna dla bezdomnych, • dobry poziom usług w schronisku dla bezdomnych, • stały monitoring problemu bezdomności, • udział organizacji pozarządowych w niesieniu pomocy bezdomnym, • realizacja kontraktów socjalnych/ indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, • dobrze przygotowana kadra specjalistyczna. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak schroniska lub innej placówki dla niepełnosprawnych osób bezdomnych, • brak odpowiedniej infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności, • ograniczona liczba mieszkań komunalnych, • brak mieszkań chronionych dla osób wychodzących z bezdomności oraz mieszkań socjalnych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • angażowanie mediów w sprawy bezdomności, • dostępność programów rządowych na rzecz bezdomności, • rozwój współpracy organizacji pozarządowych z instytucjami państwowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak akceptacji społecznej dla bezdomnych, • bierność osób bezdomnych, • niewielka liczba podmiotów zajmujących się problemem bezdomności.

Analiza SWOT – obszar: Uzależnienia i przemoc	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • stabilne środki finansowe na profilaktykę uzależnień, • zróżnicowana oferta pomocy dla ofiar przemocy oraz programów terapeutycznych dla sprawców przemocy, • zróżnicowana oferta pomocy (poradnie, punkty konsultacyjne, świetlice socjoterapeutyczne, środowiska samopomocowe), • funkcjonowanie Ośrodka Interwencji Kryzysowej, grup wsparcia, poradnictwo specjalistyczne, • rosnąca w społeczeństwie świadomość zagrożeń, • wykwalifikowana kadra realizująca programy. 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczny odsetek ludności uzależnionej od alkoholu na terenie miasta, • wzrost ilości różnych form uzależnień, • słaba baza lecznictwa odwykowego, • niedostateczne zaangażowanie społeczności lokalnej w działania pomocowe, a nawet bierność wobec przemocy domowej, • ograniczone możliwości wsparcia dla osób kończących leczenie, • niedostateczna baza dla ofiar przemocy, • ograniczone możliwości pracy ze sprawcami przemocy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie działań ograniczających skalę zjawiska uzależnień oraz przemocy w rodzinie, • postrzeganie uzależnień oraz przemocy jako problemu społecznego, • wzrost świadomości społecznej na temat zagrożeń oraz możliwości korzystania z 	<ul style="list-style-type: none"> • brak prowadzonej systematycznie terapii rodzin, terapii sprawców przemocy i brak przepisów prawnych do utworzenia ośrodka odizolowania sprawcy od krzywdzonej rodziny, • niedostateczna współpraca pomiędzy jednostkami sfery pomocy społecznej,

<ul style="list-style-type: none"> oferty pomocowej, wzrost liczby organizacji pozarządowych zaangażowanych w tworzenie systemu wsparcia, zwiększenie dostępności do rekomendowanych programów edukacyjnych i profilaktycznych, aktywność młodzieżowych liderów promocji zdrowia, szkolna edukacja profilaktyczna, kampanie informacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> edukacji, służby zdrowia, sądu, policji, prokuratury, wzrastająca liczba patologii społecznych, przemoc i agresji wśród młodzieży, wzrastające spożycie napojów alkoholowych wśród nieletnich – obniżenie wieku inicjacji alkoholowej i innych środków psychoaktywnych, pojawienie się nowych środków psychoaktywnych tzw. „dopalaczy”, wszechobecność filmów i gier komputerowych dla dzieci i młodzieży z przemocą w tle, upadek autorytetów.
---	---

Analiza SWOT – obszar: Marginalizacja grup społecznych, zwłaszcza osób starszych	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> pomoc osobom starszym zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, realizacja projektów z zakresu integracji pokoleń, działalność społeczna organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń, działalność Uniwersytetów Trzeciego Wieku, funkcjonowanie 8 Klubów Seniora, zaangażowanie mieszkańców w działania społeczne i samopomocowe, zadowalająca infrastruktura placówek pomocy społecznej, działalność Domu Dziennego Pobytu, funkcjonowanie trzech domów pomocy społecznej, dobrze przygotowana kadra służb społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> niedostateczny system opieki nad ludźmi starszymi, niedostateczna ilość urozmaiconych form spędzania czasu wolnego zwłaszcza w okresie jesienno – zimowym, deficyt miejsc w ramach instytucjonalnej opieki nad osobami przewlekle chorymi oraz opieki paliatywnej, długi okres oczekiwania na umieszczenie w domach pomocy społecznej oraz ośrodkach wsparcia, ograniczone możliwości finansowe gminy, niepełna diagnoza sytuacji i skali potrzeb osób starszych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> kreowanie polityki uwzględniającej starzenie się społeczeństwa, rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej, propagowanie aktywnego spędzania czasu wśród seniorów, wdrażanie unijnych standardów opieki, dalszy rozwój wolontariatu i organizacji pożytku publicznego, rządowe programy na rzecz osób starszych, uwzględnienie problemów osób starszych w procesach kształcenia i wychowania 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost liczby osób starszych i osamotnionych, pogorszenie się kondycji materialnej i społecznej seniorów, brak poczucia bezpieczeństwa, zmiany społeczne powodujące marginalizację ludzi w wieku starszym i rozluźnienie więzi rodzinnych, infrastruktura społeczna niedostosowana do potrzeb osób starszych, zmiana modelu rodziny z wielopokoleniowej w jedno lub

<p>młodego pokolenia,</p> <ul style="list-style-type: none"> • kampanie edukacyjne z wykorzystaniem lokalnych mediów. 	dwupokoleniowa.
--	-----------------

Analiza SWOT – obszar: ekonomia społeczna	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • istnienie oferty edukacyjnej skierowanej do osób zainteresowanych ekonomią społeczną prowadzonej w formie szkoleń, doradztwa, • przykłady dobrych praktyk PES w mieście, • zaangażowanie osób związanych z sektorem ekonomii społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • istniejąca dysproporcja pomiędzy liczbą osób bezrobotnych, a liczbą funkcjonujących PES, będących w stanie zapewnić alternatywne miejsca pracy, • niestabilność finansowa, organizacyjna i kadrowa funkcjonujących PES, • deficyty informacyjne PES w zakresie podjęcia działań ekonomicznych (procedury prawne, potencjalne korzyści, ryzyka). • deficyty umiejętności związane z zarządzaniem po PES, • brak wiedzy i umiejętności pracowników funkcjonujących PES odnośnie zagadnień biznesowych, • niska wiedza przedstawicieli samorządu nt. stosowania klauzul społecznych w prawie zamówień publicznych, • niski poziom współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego, biznesem, a podmiotami ekonomii społecznej, • niski poziom współpracy między poszczególnymi PES.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca świadomość znaczenia instrumentu, jakim jest ekonomia społeczna w rozwiązywaniu problemów wykluczenia społecznego, • PES jako potencjalni dostawcy lokalnych produktów oraz tanich i dostępnych usług społecznie użytecznych w obszarach mniej opłacalnych dla biznesu, • możliwość podjęcia staży, praktycznej nauki zawodu przez osoby bezrobotne bezpośrednio u potencjalnych pracodawców w ramach PES, • możliwość zakładania spółdzielni socjalnych osób prawnych, • możliwość podejmowania współpracy PES z biznesem na zasadach konkurencyjnego pozyskiwania zleceń i podwykonawstwa, • wydarzenia promujące tematykę ES, 	<ul style="list-style-type: none"> • duża liczba osób bezrobotnych, • niechęć działaczy organizacji pozarządowych do łączenia działalności społecznej z ekonomiczną, • niewielkie zainteresowanie sektora biznesu współpracą z PES, • niski poziom wiedzy społeczeństwa, przedstawicieli instytucji, władz lokalnych na temat PES i ich możliwości, • niski poziom profesjonalizacji PES.

- upowszechnienie stosowania klauzul społecznych przez podmioty finansów publicznych, w szczególności JST.

IV. Misja, cele strategiczne i kierunki działań.

Misja

Włocławek miastem równych szans społecznych i tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju samodzielności i aktywności mieszkańców, bezpiecznym miejscem dla rodziny i dziecka.

Główny cel strategiczny

„Doskonalenie zintegrowanego systemu pomocy i wsparcia ukierunkowanego na aktywizację i integrację mieszkańców miasta poprzez zapewnienie poczucia bezpieczeństwa socjalnego i obywatelskiej partycypacji w rozwój miasta”.

Do realizacji głównego celu strategicznego powinny przyczynić się poniższe kierunki działań oraz osiągnięcie celów strategicznych.

Priorytet I – Aktywizacja społeczno – zawodowa osób bezrobotnych oraz rozwój ekonomii społecznej.

- Cel strategiczny I. Rozwój współpracy instytucji i organizacji działających w społeczności lokalnej na rzecz osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych marginalizacją społeczną.
- Cel strategiczny II. Rozwijanie współpracy z przedsiębiorstwami tworzącymi miejsca zatrudnienia.
- Cel strategiczny III: Łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych.
- Cel strategiczny IV. Wsparcie grup osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy, zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Cel strategiczny V. Pomoc osobom i rodzinom zagrożonym bezrobociem w ich samoorganizowaniu się i podejmowaniu działań zmierzających do wyjścia z izolacji i poszukiwania pracy.
- Cel strategiczny VI. Zwiększenie roli ekonomii społecznej na rzecz reintegracji społecznej.

Priorytet II: Rozwój infrastruktury, rozwinięcie i wzmocnienie działań instytucji na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodzin oraz przeciwdziałanie demoralizacji dzieci i młodzieży.

- Cel strategiczny I. Edukacja społeczna na rzecz budowania pozytywnego wizerunku rodzin.
- Cel strategiczny II. Pomoc osobom i rodzinom w przywróceniu zdolności prawidłowego funkcjonowania i wypełniania zadań opiekuńczo- wychowawczych wobec dzieci.
- Cel strategiczny III. Tworzenie warunków sprzyjających funkcjonowaniu dzieci i młodzieży w rodzinie i w środowisku.
- Cel strategiczny IV. Rozwijanie systemu opieki i wsparcia dzieci i młodzieży pozbawionej opieki rodziców.

- Cel strategiczny V. Intensyfikacja działań profilaktycznych uwzględniających nowe zagrożenia związane z używaniem środków psychoaktywnych (m.in. alkoholu, narkotyków, dopalaczy) skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży.
- Cel strategiczny VI. Rozwój infrastruktury i świadczeń pomocowych dla osób uzależnionych i współuzależnionych, dostosowanych do zdiagnozowanych potrzeb i nowych zjawisk w obszarze uzależnień.
- Cel strategiczny VII. Rozwój form wsparcia rodzin z różnymi problemami związanymi z nadużywaniem środków psychoaktywnych z wykorzystaniem potencjału służb, instytucji i organizacji pozarządowych.
- Cel strategiczny VIII. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Priorytet III. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezdomności.

- Cel strategiczny I. Zapobieganie utracie lokalu mieszkalnego oraz zapewnienie dostępu do lokali socjalnych osobom eksmitowanym.
- Cel strategiczny II. Zapobieganie utrwaleniu się bezdomności i zwiększenie skali wychodzenia z bezdomności.
- Cel strategiczny III. Zmniejszenie negatywnych skutków funkcjonowania osób bezdomnych w miejscach niemieszkalnych.

Priorytet IV. Aktywizacja zawodowo – społeczna osób niepełnosprawnych.

- Cel strategiczny I. Promocja zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
- Cel strategiczny II. Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych na chronionym i otwartym rynku pracy.
- Cel strategiczny III. Wzrost świadomości społecznej na temat problemów osób niepełnosprawnych oraz zwiększenie wiedzy w zakresie uprawnień osób niepełnosprawnych.
- Cel strategiczny IV. Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin w życiu społecznym.

Priorytet V. Aktywizacja i integracja oraz poprawa warunków funkcjonowania seniorów.

- Cel strategiczny I. Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów.
- Cel strategiczny II. Zapewnienie wsparcia umożliwiającego osobom starszym funkcjonowanie w środowisku lokalnym.
- Cel strategiczny III. Zapewnienie całodobowej opieki osobom starszym.

Priorytet VI. Rozwój kapitału ludzkiego

- Cel strategiczny I. Wzmacnianie partycypacji członków lokalnej społeczności poprzez rozwijanie programów i działań rewitalizacyjnych.

Priorytet I. Aktywizacja społeczno - zawodowa osób bezrobotnych oraz rozwój ekonomii społecznej.				
Działanie	Wskaźniki	Realizator	Termin realizacji	Źródło finansowania
Cel strategiczny I. Rozwój współpracy instytucji i organizacji działających w społeczności lokalnej na rzecz osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych marginalizacją społeczną.				
1. Opracowanie i wdrożenie mechanizmu współpracy w realizacji integracji społeczno-zawodowej pomiędzy Powiatowym Urzędem Pracy a Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> Powołanie Zespołu ds. Reintegracji Społeczno-Zawodowej Liczba spotkań zespołu 	PUP MOPR	2016 - 2020	PUP – środki własne MOPR – środki własne
2. Standaryzacja usług w sferze integracji społeczno – zawodowej poprzez organizowanie wspólnych spotkań doradców klienta PUP z pracownikami socjalnymi MOPR - wypracowanie metod skutecznej wymiany informacji pomiędzy instytucjami i poszczególnymi pracownikami merytorycznymi (kanały informacyjne: maile, spotkania, osoby do kontaktów, itp.)	<ul style="list-style-type: none"> Liczba spotkań doradców klienta z pracownikami socjalnymi Liczba bezrobotnych objętych wspólnymi działaniami 	PUP MOPR	2016 - 2020	PUP – środki własne MOPR – środki własne
3. Rozwój i upowszechnianie współpracy instytucji rynku pracy, pomocy społecznej i organizacji pozarządowych w sferze usług integracji społeczno-zawodowej. Realizacja wspólnych usług służących aktywizacji zawodowej i integracji społecznej wybranych wspólnie osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych społeczną marginalizacją	<ul style="list-style-type: none"> Liczba spotkań przedstawicieli PUP i MOPR z NGO realizującymi, zadania pomocy bezrobotnym Liczba zawartych Partnerstw 	PUP MOPR NGO	2016 - 2020	PUP – środki własne MOPR – środki własne NGO – środki własne
Cel strategiczny II. Rozwijanie współpracy z przedsiębiorstwami tworzącymi miejsca zatrudnienia.				
1. Rozwijanie usługi pośrednictwa pracy, jako kluczowej formy pozyskiwania miejsc pracy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba pozyskanych ofert zatrudnienia Liczba przedsiębiorstw 	PUP	2016 - 2020	PUP – FP

2. Opracowanie modelu pozyskiwania inwestorów generujących nowe miejsca zatrudnienia na lokalnym rynku pracy	<p>współpracujących z PUP</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba giełd pracy • Rodzaje działań instytucjonalnych podejmowanych w celu przyciągnięcia nowych inwestycji generujących miejsca pracy • Liczba pozyskanych podmiotów • Liczba pozyskanych nowych miejsc pracy 	PUP UM instytucje rynku pracy	2016 - 2020	PUP – FP, EFS
3. Wsparcie przedsiębiorstw w zakresie tworzenia nowych miejsc zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przedsiębiorstw korzystających ze środków publicznych na tworzenie nowych miejsc pracy • Liczba nowoutworzonych miejsc pracy 	PUP	2016 - 2020	PUP – FP
4. Rozwijanie współdziałania instytucji rynku pracy oraz innych podmiotów w celu ograniczenia bezrobocia	<ul style="list-style-type: none"> • Rodzaje działań międzyinstytucjonalnych, w których beneficjentami są osoby bezrobotne 	PUP instytucje rynku pracy	2016 - 2020	PUP – FP
5. Opracowywanie i upowszechnianie informacji o realizowanych przez PUP usługach i instrumentach rynku pracy adresowanych do pracodawców	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba materiałów i publikacji opracowanych przez PUP, 	PUP	2016 - 2020	PUP – FP
Cel strategiczny III. Łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych.				
1. Opracowanie i wdrożenie programów dla osób bezrobotnych z wykorzystaniem różnych form integracji społecznej i aktywizacji zawodowej, w tym Programu Aktywizacja i Integracja	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba programów w skali roku • Liczba beneficjentów uczestniczących w programach 	PUP MOPR Instytucje rynku pracy Organizacje pozarządowe	2016 - 2020	PUP – FP MOPR EFS, NGO – EFS,

<p>2. Konsolidacja informacji i usług oferowanych przez instytucje rynku pracy, instytucje pomocy i integracji społecznej oraz organizacje pozarządowe poprzez rozwijanie interdyscyplinarnego wsparcia doradczego dla osób bezrobotnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających zarówno ze specjalistycznej pomocy w zakresie integracji społecznej (np. terapii uzależnień), jak i z pomocy doradcy zawodowego PUP 	<p>PUP – MOPR, miejsce realizacji doradztwa: Klub Integracji Społecznej lub PUP</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>PUP - Fundusz Pracy MOPR EFS, NGO – EFS,</p>
<p>3. Poprawa kwalifikacji osób bezrobotnych, jako jednego z warunków wychodzenia z bezrobocia poprzez organizację szkoleń, kursów i staży zawodowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób bezrobotnych korzystających z edukacyjnych form aktywizacji, które nabyły nowe kwalifikacje zawodowe Liczba przeprowadzonych szkoleń zawodowych Liczba osób uczestniczących w stażach zawodowych 	<p>PUP MOPR NGO</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>PUP - Fundusz Pracy MOPR EFS, NGO – EFS,</p>
<p>4. Pobudzenie przedsiębiorczości osób bezrobotnych, jako sposób na ograniczanie bezrobocia</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób bezrobotnych korzystających ze środków publicznych na uruchomienie działalności gospodarczej, 	<p>PUP</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>PUP - FP, EFS</p>
<p>5. Wsparcie materialne rodziny w okresie pozostawania bez pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych świadczeniami z powodu bezrobocia Liczba i rodzaj udzielonych świadczeń 	<p>MOPR</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>MOPR – środki własne</p>
<p>Cel strategiczny IV. Wsparcie grup osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy, zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p>				
<p>1. Objęcie działaniami integracji społecznej oraz aktywizacji zawodowej osób młodych z kategorii NEET (not in employment, education or training, tj. niepracujących i poza systemem edukacji), jako priorytetu UE</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób młodych z kategorii NEET objętych wspólnymi działaniami PUP i MOPR 	<p>PUP MOPR CEiPM OHP</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>PUP - FP, EFS MOPR środki własne CEiPM OHP środki własne, EFS, PUP - FP, EFS MOPR - EFS</p>
<p>2. Objęcie działaniami integracji społecznej oraz aktywizacji zawodowej osób 50+, jako priorytetu UE</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób 50+ objętych wspólnymi działaniami PUP i MOPR 	<p>PUP MOPR</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>PUP - FP, EFS MOPR - EFS</p>
<p>Cel strategiczny V. Pomoc osobom i rodzinom zagrożonym bezrobociem w ich samoorganizowaniu się i podejmowaniu działań zmierzających</p>				

do wyjścia z izolacji i poszukiwania pracy.					
1. Inicjowanie i organizowanie grup wsparcia i grup samopomocy dla osób długotrwale bezrobotnych zainteresowanych podjęciem zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> Liczba powstałych grup wsparcia i grup samopomocy Liczba uczestników w grupach wsparcia i grupach samopomocy 	MOPR	2016 - 2020	MOPR - EFS	
2. Inicjowanie i współpraca oraz organizacja różnych form wspierających aktywność społeczno – zawodową kobiet i mężczyzn	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów społecznych Liczba uczestników projektów społecznych 	MOPR	2016 - 2020	MOPR - EFS	
Cel strategiczny VI. Zwiększenie roli ekonomii społecznej na rzecz reintegracji społecznej.					
1. Budowanie świadomości społecznej na temat SES. Realizacja działań informacyjnych i szkoleniowych skierowanych do mieszkańców miasta, w tym do pracowników JST. (kampanie promujące ES, wydarzenia promujące ES – Targi, Forum)	<ul style="list-style-type: none"> Liczba kampanii promujących ekonomię społeczną w regionie za pomocą mediów oraz portali społecznościowych Liczba wydarzeń promujących ekonomię społeczną na poziomie lokalnym i regionalnym 	OWES MOPR	2016 - 2020 r.	Budżety konkursowe EFS, EFRR, Budżet miasta	
2. Wprowadzenie systemu szkoleń oraz indywidualnego doradztwa dla PES (szkolenia zawodowe oraz doradztwo, coaching w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej i społecznej)	<ul style="list-style-type: none"> Liczba PES, których pracownicy, członkowie skorzystali z oferty szkoleniowo – doradczej, 	OWES	2016 - 2020	Budżety konkursowe EFS, EFRR,	
3. Zawarcie zapisu w lokalnych strategiach rozwoju o możliwościach i korzyściach społecznych zlecania zadań, usług PS	<ul style="list-style-type: none"> Liczba lokalnych dokumentów strategicznych, w których uwzględniono zapisy o możliwościach i korzyściach społecznych zlecania zadań, usług PS 	JST	2016 - 2020	Budżety konkursowe EFS, EFRR,	
4. Upowszechnianie mechanizmów stosowania klauzul społecznych (reklamy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wyemitowanych reklam społecznych 		2016 - 2020	Budżety konkursowe EFS, EFRR,	

<p>społeczne, poradniki, broszury informacyjne)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wydanych broszur informacyjnych • Liczba wydanych poradników • Liczba zamówień, w których zastosowano klauzule społeczne 	<p>OWES</p>		
<p>5. Upowszechnianie idei lokalnych Partnerstw na rzecz rozwoju ES (panele dyskusyjne, dobre praktyki)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba Partnerstw lokalnych z udziałem PES, 	<p>OWES</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>konkursowe EFS, EFRR,</p>
<p>6. Działania wspierające rozwój współpracy między PES, a instytucjami rynku pracy, pomocy i integracji społecznej oraz innymi partnerami lokalnymi (spotkania, seminaria, współtworzenie lokalnego programu na rzecz ES)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zorganizowanych spotkań, seminariów • Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach, seminariach • Utworzony program na rzecz ES 	<p>OWES</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>Budżety konkursowe EFS, EFRR,</p>
<p>7. Wsparcie finansowe dla powstających oraz już istniejących PES, w tym spółdzielni socjalnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowopowstałych PES które otrzymały wsparcie finansowe • Liczba istniejących PES które otrzymały wsparcie finansowe • Liczba umów o dofinansowanie • Liczba utworzonych miejsc pracy 	<p>PUP</p>	<p>2016 - 2020</p>	<p>Fundusz Pracy EFS</p>
<p>Priorytet II: Rozwój infrastruktury, rozwinięcie i wzmocnienie działań instytucji na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodzin oraz przeciwdziałanie demoralizacji dzieci i młodzieży.</p> <p>Cel strategiczny I. Edukacja społeczna na rzecz budowania pozytywnego wizerunku rodzin.</p>				

Działanie	Wskaźniki	Realizator	Termin realizacji	Źródło finansowania
1. Organizacja Dni Rodziny: konferencje, wystawy, kampanie społeczne, warsztaty, współpraca z mediami	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych konferencji, kampanii, wystaw, warsztatów Liczba działań środowiskowych, szkoleń, spotkań, imprez, festynów Liczba osób uczestniczących w tych przedsięwzięciach 	UM MOPR NGO podmioty działające na rzecz rodziny i dziecka	2016-2020	UM - budżet miasta, MOPR -środki własne, NGO środki własne, dotacje, granty
2. Organizacja spotkań panelu dyskusyjnego instytucji pomocowych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych spotkań Liczba osób objętych wsparciem Liczba działań środowiskowych 	UM MOPR NGO Placówki O-W OHP CEiPM inne podmioty	2016-2020	UM -Budżet miasta, MOPR- środki własne NGO środki własne, dotacje, granty
3. Współpraca między instytucjami pomocowymi	<ul style="list-style-type: none"> Liczba działań środowiskowych Liczba osób objętych wsparciem 	UM, MOPR, NGO Kościełne, MOW, SOW, Placówki O-W, OHP Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży	2016-2020	Budżet miasta, MOPR środki własne NGO środki własne, dotacje, granty
Cel strategiczny II. Pomoc osobom i rodzinom w przywróceniu zdolności prawidłowego funkcjonowania i wypełniania zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci.				
1. Zwiększenie liczby rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	<ul style="list-style-type: none"> Liczba asystentów rodziny, Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny 	UM MOPR	2016-2020	Budżet miasta, MOPR, EFS
2. Propagowanie form wsparcia dziennego oraz motywowanie rodziców do włączenia się w działania placówek wsparcia dziennego	<ul style="list-style-type: none"> Liczba działań środowiskowych Liczba rodzin wymagających wsparcia 	MOPR NGO Instytucje Kościełne	2016-2020	Budżet miasta, MOPR, EFS

pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i młodzieży	wsparciem <ul style="list-style-type: none"> • Liczba form realizowanej pomocy 	MOPR NGO	MOPR -środki własne NGO- środki własne
3. Prowadzenie działalności profilaktycznej oraz organizowanie cyklicznych zajęć edukacyjnych oraz rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem, • Liczba form realizowanych zajęć, 	UM, MOPR NGO inne podmioty np. PTTK	2016-2020 Budżet miasta, MOPR -środki własne NGO- środki własne
4. Rozszerzenie form kształcenia ogólnego i zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba dzieci i młodzieży objętych kształceniem • Liczba placówek edukacyjnych 	UM OHP CEiPM	2016-2020 Budżet miasta, CEiPM -środki budżetowe
5. Podnoszenie jakości usług świadczonych przez placówki wsparcia dziennego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach • Liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra placówek • Liczba miejsc w placówkach 	UM MOPR NGO	2016-2020 Budżet miasta, środki własne MOPR środki NGO Środki EFS
6. Zabezpieczenie opieki dzieciom poza rodziną biologiczną poprzez rozwój rodzinnej pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przeszkolonych kandydatów na rodziców zastępczych • Liczba rodzin zastępczych • Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej 	UM MOPR	2016-2020 Budżet miasta, MOPR środki własne
7. Zapewnienie mieszkań dla wychowanków pieczy zastępczej, w tym prowadzenie mieszkań chronionych	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wychowanków opuszczających system pieczy zastępczej • Liczba mieszkań przekazanych z zasobów komunalnych pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej • Liczba mieszkań chronionych 	UM MOPR	2016-2020 Budżet miasta, MOPR środki własne

8. Aktywizacja zawodowa młodzieży do 25 r.ż. oraz rozwój pośrednictwa pracy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba młodzieży bezrobotnej do 25 r.ż. objęta programem, Liczba programów, Liczba osób objęta pośrednictwem pracy, 	OHP CEIPM	2016-2020	OHP CEIPM Środki EFS
Cel strategiczny IV. Rozwijanie systemu opieki i wsparcia dzieci i młodzieży pozbawionej opieki rodziców.				
1. Rozwój infrastruktury instytucjonalnej pieczy zastępczej i dostosowanie istniejących placówek o-w do obowiązujących standardów	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych placówek z liczbą do 14 miejsc Liczba dzieci w tych placówkach Liczba dzieci placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej Liczba miejsc w placówkach o-w 	MOPR Placówki O-W	2016-2020	Budżet miasta, MOPR, środki
2. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej Liczba rodzin zastępczych 	MOPR	2016-2020	Budżet miasta, MOPR
3. Prowadzenie pracy z rodziną wychowanków celem powrotu dziecka do rodziny naturalnej i usprawnienia funkcjonowania tej rodziny	<ul style="list-style-type: none"> Liczba rodzin pozbawionych w prawach do opieki nad dziećmi Liczba rodzin objętych działaniami 	MOPR Placówki O-W	2016-2020	Budżet miasta, MOPR, środki własne placówek
4. Organizowanie ofert szkoleniowych dla dzieci i młodzieży w wieku 16-25 zwiększających możliwość samodzielnego funkcjonowania w środowisku	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczestników szkoleń Liczba szkoleń Liczba działań środ. 	OHP CEIPM Hufiec Pracy 2-5	2016-2020	Hufiec Pracy 2-5 środki własne OHP CEIPM środki własne
5. Rozszerzenie form opieki specjalistycznej nad dziećmi niepełnosprawnymi i przewlekłe chorobami w instytucjonalnej pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci z problemami zdrowotnymi Liczba miejsc w placówkach 	Placówki O-W	2016-2020	Budżet miasta, NGO środki własne
Cel strategiczny V. Intensyfikacja działań profilaktycznych uwzględniających nowe zagrożenia związane z używaniem środków				

psychoaktywnych (m.in. alkoholu, narkotyków, dopalaczy) skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży.					
1. Realizacja programów profilaktycznych i socjoterapeutycznych odpowiadających standardom jakości w placówkach oświatowych, wsparcia dziennego i innych jedenastkach prowadzących działalność na rzecz dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> Liczba programów profilaktycznych Liczba programów socjoterapeutycznych Liczba beneficjentów uczestniczących w programach 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba działań środowiskowych Liczba osób objętych wsparciem 	<p>MOPR UM Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna NGO</p>	<p>2016-2020</p>	<p>MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty</p>
2. Podejmowanie działalności profilaktycznej w środowisku dziennego funkcjonowania dzieci i młodzieży metodą streetworkingu	<ul style="list-style-type: none"> Liczba działań Liczba osób objętych wsparciem 	<p>MOPR, NGO</p>	<p>MOPR, NGO</p>	<p>2016-2020</p>	<p>MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty</p>
3. Realizacja programów prewencyjnych (wczesnej interwencji) dla dzieci i młodzieży eksperymentującej ze środkami psychoaktywnymi	<ul style="list-style-type: none"> Liczba programów prewencyjnych Liczba beneficjentów uczestniczących w programach 	<p>MOPR, Urząd Miasta Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, NGO</p>	<p>MOPR, Urząd Miasta Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, NGO</p>	<p>2016-2020</p>	<p>MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty</p>
Cel strategiczny VI. Rozwój infrastruktury i świadczeń pomocowych dla osób uzależnionych i współuzależnionych, dostosowanych do zdiagnozowanych potrzeb i nowych zjawisk w obszarze uzależnień.					
1. Zabieganie o utworzenie oddziału detoksykacji i leczenia uzależnień na terenie Miasta Włocławek	<ul style="list-style-type: none"> Liczba pacjentów Liczba miejsc/łóżek 	<p>UM NGO</p>	<p>UM NGO</p>	<p>2016-2020</p>	<p>budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty</p>
2. Zwiększenie dostępu oraz rozszerzenie oferty terapeutycznej i wspierającej dla dzieci i młodzieży zagrożonej problemem uzależnień oraz ich rodziców/opiekunów	<ul style="list-style-type: none"> Liczba porad Liczba warsztatów Liczba osób objętych pomocą 	<p>MOPR, UM Poradnie Terapii Uzależnień, Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, NGO</p>	<p>MOPR, UM Poradnie Terapii Uzależnień, Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, NGO</p>	<p>2016-2020</p>	<p>MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty</p>

3. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej i wspierającej dla osób uzależnionych (w tym grupy samopomocy)	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba poszczególnych świadczeń • Liczba osób uczestniczących w programach terapeutycznych, rehabilitacyjnych • Liczba powstałych grup samopomocowych • Liczba uczestników w grupach samopomocowych 	MOPR UM NGO	2016-2020	MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty
4. Wspieranie działalności punktów konsultacyjnych dla osób uzależnionych i ich rodzin	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wspieranych punktów konsultacyjnych, • Liczba osób, którym udzielono porad w punkcie konsultacyjnym 	UM Poradnie Terapii Uzależnień, Kluby Abstynenta, NGO	2016-2020	budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty
5. Propagowanie i prowadzenie działań o charakterze prewencyjnym i informacyjnym skierowanych do mieszkańców Miasta Włocławek	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba materiałów edukacyjno-informacyjnych i publikacji • Liczba audycji radiowych i telewizyjnych • Liczba kampanii społecznych • Liczba działań środowiskowych 	MOPR UM Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna NGO	2016-2020	MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty
Cel strategiczny VII. Rozwój form wsparcia rodzin z różnymi problemami związanymi z nadużywaniem środków psychoaktywnych z wykorzystaniem potencjału służb, instytucji i organizacji pozarządowych.				
1. Zintegrowanie działań instytucji i organizacji na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień na terenie Miasta Włocławek	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba różnego rodzaju działań międzyinstytucjonalnych, w których beneficjentami są osoby uzależnione i ich rodziny 	MOPR UM Poradnie Terapii Uzależnień, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,	2016-2020	MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty

2. Profesjonalizacja kadr – podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób działających w obszarze uzależnień w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów seminariów, konferencji, superwizji Liczba osób uczestniczących w poszczególnych formach doskonalenia zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uzyskanych dofinansowań Liczba osób objętych wsparciem 	<p>NGO</p> <p>MOPR UM</p> <p>Poradnie Terapii Uzależnień, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, NGO</p>	2016-2020	MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty		
3. Wsparcie merytoryczne i finansowe działań prowadzonych przez organizacje pozarządowe, szczególnie stowarzyszenia i kluby abstynenta	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uzyskanych dofinansowań Liczba osób objętych wsparciem 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uzyskanych dofinansowań Liczba osób objętych wsparciem 	<p>Urząd Miasta, Kluby Abstynenta, wspólnoty AA, Al.-Anon, AL.-Ateen, NGO</p>	2016-2020	MOPR- środki własne, budżet Miasta Włocławek, NGO-środki własne, dotacje, granty		
Cel strategiczny VIII. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie							
1. Zwiększenie współpracy służb, instytucji i organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba posiedzeń zespołu interdyscyplinarnego Liczba utworzonych grup roboczych Liczba posiedzeń grup Liczba środowisk objętych pomocą grup roboczych Liczba raportów i sprawozdań 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba posiedzeń zespołu interdyscyplinarnego Liczba utworzonych grup roboczych Liczba posiedzeń grup Liczba środowisk objętych pomocą grup roboczych Liczba raportów i sprawozdań 	<p>Zespół Interdyscyplinarny Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie</p>	2016-2020	Środki własne instytucji w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego		
2. Systematyczne diagnozowanie i monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie, jej skutków społecznych oraz efektywności podejmowanych działań	<ul style="list-style-type: none"> Liczba raportów i sprawozdań 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba raportów i sprawozdań 	<p>MOPR, Policja, Oświata, MKRPA, Ochrona zdrowia</p>	2016-2020	Środki własne instytucji w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego		
3. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba szkoleń Liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb Liczba konferencji i seminariów 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba szkoleń Liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb Liczba konferencji i seminariów 	<p>MOPR, Policja, Oświata, MKRPA, Ochrona zdrowia</p>	2016-2020	MOPR środki własne, Policja środki własne, Oświata środki		

	internetowych • Liczba lokalnych kampanii społecznych • Liczba programów edukacyjnych • Liczba warsztatów umiejętności wychowawczych • Liczba uczestników warsztatów		MOPR Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna	2016-2020	MOPR środki własne Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna środki własne
Priorytet III. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezdomności.					
Cel strategiczny I. Zapobieganie utracie lokalu mieszkalnego oraz zapewnienie dostępu do lokali socjalnych osobom eksmitowanym.					
1. Pomoc prawna w zakresie prawa lokalowego	• Liczba osób, które skorzystały z poradnictwa prawnego lokalowego		MOPR NGO	2016 - 2020	MOPR środki własne NGO środki własne
2. Realizacja programów wspierających odpracowywanie zadłużeń czynszowych	• Liczba uczestników programów		UM MOPR	2016-2020	Budżet miasta
3. Realizacja świadczeń w formie dodatku mieszkaniowego i energetycznego	• Liczba osób, które otrzymały dodatki mieszkaniowe i energetyczne		MOPR	2016-2020	MOPR środki własne
4. Przyznanie lokali socjalnych z zasobów gminy – zwiększenie liczby mieszkań socjalnych	• Liczba osób, które otrzymały lokal socjalny		UM	2016-2020	Budżet miasta
5. Organizacja warsztatów kompetencji życiowych w zakresie gospodarowania środkami finansowymi	• Liczba uczestników warsztatów		MOPR	2016-2020	MOPR środki własne
Cel strategiczny II. Zapobieganie utrwaleniu się bezdomności i zwiększenie skali wychodzenia z bezdomności.					
1. Realizacja świadczeń z zakresu pomocy społecznej	• Liczba osób objętych świadczeniami • Liczba osób bezdomnych, która w wyniku pełnej		MOPR	2016-2020	MOPR środki własne

	reintegracji społeczno – zawodowej przestała korzystać z pomocy społecznej			
2. Realizacja projektów społecznych w ramach działań integracyjnych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób, które uczestniczyły w projektach Liczba projektów 	MOPR - KIS NGO	2016-2020	MOPR środki własne NGO środki własne
3. Tworzenie mieszkań chronionych i wspieranie ich funkcjonowania – zwiększenie liczby miejsc	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkań chronionych Liczba osób bezdomnych, które zostały umieszczone w mieszkaniu chronionym 	MOPR NGO Caritas	2016-2020	MOPR środki własne-EFS NGO-dotacje Caritas środki własne, dotacje, Caritas środki własne
4. Dostosowanie istniejących schronisk do określonych standardów	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dostosowanych placówek Liczba miejsc w placówkach 	Caritas Diecezji Włocławskiej	2016-2020	Caritas środki własne
5. Tworzenie całonocnych placówek dla niepełnosprawnych osób bezdomnych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba placówek Liczba miejsc Liczba osób korzystających 	Caritas NGO	2016-2020	Budżet miasta Caritas środki własne, dotacje NGO środki własne, dotacje
6. Realizacja pracy społecznej, w tym w formie kontraktów społecznych – zwiększenie liczby zawartych kontraktów społecznych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób bezdomnych objętych kontraktami socjalnymi Liczba osób usamodzielnionych 	MOPR	2016-2020	MOPR środki własne
Cel strategiczny III. Zmniejszenie negatywnych skutków funkcjonowania osób bezdomnych w miejscach niemieszkalnych				
1. Realizacja działań osłonowych we współpracy z Policją i Strażą Miejską.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań Opracowanie procedur przepływu informacji Zawarcie porozumienia o współpracy 	MOPR Policja Straż Miejska	2016-2020	MOPR środki własne Policja środki własne Straż Miejska środki własne
2. Zapewnienie świadczeń zdrowotnych oraz realizacja pomocy w formie jednego	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi 	MOPR	2016-2020	MOPR środki własne

gorącego posiłku	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych pomocą w formie posiłku Liczba osób, którym udostępniono pomoc 	Caritas	2016-2020	Caritas środki własne, dotacje,
3. Zapewnienie możliwości dokonania zabiegów higienicznych oraz skorzystania z pralni	<ul style="list-style-type: none"> Liczba miejsc w ogrzewalni Liczba osób bezdomnych objętych tą formą wsparcia 	Caritas	2016-2020	Caritas środki własne, dotacje
4. Prowadzenie ogrzewalni, w tym dla osób pod wpływem alkoholu – kontynuacja działalności	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób bezdomnych przebywających w miejscach niemieszkalnych z którymi nawiązano kontakt 	MOPR Policja Straż Miejska	2016 - 2020	MOPR środki własne Policja środki własne Straż Miejska środki własne
5. Prowadzenie monitoringu miejsc niemieszkalnych przez Policję i Straż Miejską				
6. Prowadzenie działań zmierzających do likwidacji miejsc niemieszkalnych, w których przebywają osoby bezdomne oraz dyscyplinowania właścicieli i administratorów budynków do zabezpieczenia ich przed osobami bezdomnymi	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zlikwidowanych miejsc przebywania osób bezdomnych w stosunku do liczby miejsc zidentyfikowanych 	Straż Miejska	2016-2020	Straż Miejska środki własne
7. Wypracowanie systemu współpracy instytucji zajmujących się problemem bezdomności	<ul style="list-style-type: none"> Zawarcie partnerstwa lokalnego Opracowanie procedur przepływu informacji 	MOPR Policja Straż Miejska Caritas	2016-2020	MOPR środki własne Policja środki własne Straż Miejska środki własne Caritas środki własne, dotacje
Priorytet IV. Aktywizacja zawodowo – społeczna osób niepełnosprawnych.				
Cel strategiczny I. Promocja zatrudnienia osób niepełnosprawnych.				
Działanie		Wskaźniki		Źródło finansowania
1. Promowanie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne,	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych spotkań z pracodawcami 	MOPR PUP	2016-2020	Budżet miasta , PUP środki własne,

<p>podjmowanie działań w celu pozyskania nowych pracodawców tworzących nowe miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych oraz monitorowanie rynku pracy i bazy wolnych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych konferencji Liczba nowych miejsc pracy 	<p>UM NGO</p>	<p>FP, MOPR środki PFRON</p>
<p>2. Społeczna odpowiedzialność biznesu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podmiotów, które w swoich postępowaniach uwzględniają klauzulę społeczną 	<p>2016-2020</p>	<p>Sektor pozarządowy, lokalne przedsiębiorstwa</p>
<p>3. Skoordynowany zewnętrzny system wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych- usprawnienie metod skutecznej współpracy instytucjonalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba instytucji tworzących system 	<p>2016-2020</p>	<p>PUP MOPR UM NGO</p>
<p>Cel strategiczny II. Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych na chronionym i otwartym rynku pracy.</p>			
<p>1. Rozwój poradnictwa specjalistycznego w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z poradnictwa specjalistycznego Liczba udzielonych porad z zakresu poradnictwa specjalistycznego 	<p>PUP U NGO</p>	<p>2016-2020</p> <p>PUP, UM, NGO</p>
<p>2. Tworzenie, przystosowanie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych Liczba przystosowanych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych 	<p>MOPR, PUP</p>	<p>2016-2020</p> <p>PFRON, PUP, MOPR</p>
<p>3. Wspieranie samozatrudnienia osób niepełnosprawnych, wsparcie osób</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych które 	<p>MOPR PUP</p>	<p>2016-2020</p> <p>MOPR, PFRON,</p>

<p>zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą lub zamierzających utworzyć spółdzielnie socjalne lub na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej</p>	<p>rozpoczęły działalność gospodarczą</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób niepełnosprawnych, które utworzyły spółdzielnie socjalne lub przystąpiły do spółdzielni socjalnej 		<p>PUP</p>
<p>4. Usługi wspomagające zatrudnienie osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba asystentów osób niepełnosprawnych • Liczba osób korzystających z usług asystentów osób niepełnosprawnych • Liczba godzin pracy asystentów osób niepełnosprawnych, • liczba szkoleń dla asystentów osób niepełnosprawnych 	<p>MOPR PUP NGO</p>	<p>2016-2020</p> <p>MOPR środki własne PFRON PUP - FP NGO środki własne, dotacje</p>
<p>5. Realizacja projektów i programów na rzecz osób niepełnosprawnych, nieaktywnych zawodowo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów dla osób niepełnosprawnych • Liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w projektach • Liczba osób niepełnosprawnych, które nabyły nowe lub zmieniły swoje kwalifikacje zawodowe • Liczba osób niepełnosprawnych, które po zakończeniu projektów podjęły zatrudnienie (efektywność zatrudnienia) 	<p>PUP MOPR NGO</p>	<p>2016-2020</p> <p>MOPR środki EFS, PFRON, PUP środki własne, EFS,</p>
<p>Cel strategiczny III. Wzrost świadomości społecznej na temat problemów osób niepełnosprawnych oraz zwiększenie wiedzy w zakresie</p>			

<p>uprawnień osób niepełnosprawnych.</p> <p>1. Działania informacyjne i promocyjne mające na celu podniesienie świadomości społecznej na temat problemów osób niepełnosprawnych, rozpowszechnianie materiałów informacyjno-promocyjnych, organizacja debat publicznych z udziałem ekspertów, osób niepełnosprawnych, organizacji pozarządowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zorganizowanych spotkań • Liczba promocyjnych projektów • Liczba wydanych materiałów informacyjnych • Liczba wyemitowanych audycji • Liczba publikacji prasowych 	<p>NGO lokalne media MOPR UM</p>	<p>2016-2020</p>	<p>NGO środki własne, dotacje, UM budżet miasta, MOPR środki PFRON</p>
<p>2. Poradnictwo prawne dla osób niepełnosprawnych, opracowanie informatorów o prawach, ulgach i uprawnieniach dla osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z porad • Liczba godzin udzielonych porad • Nakład informatorów oraz liczba wydanych informatorów 	<p>UM MOPR NGO</p>	<p>2016-2020</p>	<p>NGO środki własne, dotacje, UM budżet miasta, MOPR środki PFRON</p>
<p>3. Stworzenie i prowadzenie ogólnodostępnej platformy informacyjnej w zakresie aktualnej oferty Urzędu Miasta, miejskich jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych i instytucji pracujących na rzecz osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie platformy informacyjnej 	<p>UM MOPR</p>	<p>2016-2020</p>	<p>Budżet miasta MOPR środki PFRON, EFS,</p>
<p>4. Cykliczne akcje i imprezy integracyjne informujące o różnych rodzajach niepełnosprawności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zorganizowanych imprez • Liczba zorganizowanych spotkań • Liczba uczestniczących osób 	<p>UM, NGO</p>	<p>2016-2020</p>	<p>UM budżet miasta, NGO środki własne, dotacje</p>
<p>5. Utworzenie Ośrodka Informacji i Poradnictwa Specjalistycznego dla Osób Niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z poradnictwa • Liczba udzielonych porad 	<p>NGO MOPR</p>	<p>2016 – 2020</p>	<p>NGO środki własne, dotacje MOPR środki</p>

				PFRON, EFS,	
Cel strategiczny IV. Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin w życiu społecznym.					
1. Animowanie do aktywności osób niepełnosprawnych w życiu społecznym poprzez: - dofinansowanie uczestnictwa ON w turnusach rehabilitacyjnych, - zakupu przedmiotów ortopedycznych i sprzętu rehabilitacyjnego, - dofinansowanie sportu kultury rekreacji i turystyki ON	• Liczba osób, którym udzielono dofinansowania • Liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono dofinansowania • Liczba zorganizowanych imprez	MOPR NGO	2016-2020	Programy celowe, NGO MOPR PFRON NFZ	
2. Likwidacja barier funkcjonalnych w miejscu zamieszkania ON - architektonicznych - w komunikowaniu się - technicznych	• Liczba osób, którym udzielono dofinansowania do likwidacji barier: - architektonicznych - w komunikowaniu się - technicznych	MOPR	2016-2020	Programy celowe, PFRON	
3. Likwidacja barier transportowych i urbanistycznych	• Liczba zakupionych samochodów dostosowanych do potrzeb ON • Liczba utworzonych miejsc parkingowych ON • Liczba dostosowanych przejść dla pieszych ON • Liczba oznakowań w przejściach podziemnych foliami antypoślizgowymi i pozwalającymi na identyfikację przejść osobom niewidzącym i słabowidzącym	MOPR	2016-2020	Programy celowe PFRON	
Priorytet V. Aktywizacja i integracja oraz poprawa warunków funkcjonowania seniorów.					
Cel strategiczny 1. Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów.					
1. Ułatwianie dostępu do informacji np.	• Nakład informatorów	MOPR	2016 - 2020	MOPR Środki	

poprzez prowadzenie dostosowanych do potrzeb seniorów serwisów internetowych, opracowanie informatora oraz zamieszczanie informacji w prasie	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba publikacji prasowych • Strony WWW dedykowane osobom starszym 	NGO COPIW UTW	własne NGO COPIW środki własne UTW środki własne, dotacje, granty MOPR Środki własne, KSW, NGO Środki własne Spółdzielnie Mieszkanioowe
2. Promowanie powstawania i tworzenie miejsc przyjaznych seniorom (np. kawiarnie), Klubów Seniora oraz ośrodków wsparcia – klubów samopomocy dla osób starszych ukierunkowanych na rozwój integracji międzypokoleniowej, w tym opracowanie Karty Seniora	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przyjaznych miejsc • Liczba klubów seniora • Liczba uczestników Klubów Seniora • Liczba ośrodków wsparcia • Liczba uczestników ośrodków wsparcia 	MOPR NGO KSW CKZiU podmioty gospodarcze, Spółdzielnie Mieszkanioowe	2016 - 2020
3. Promocja i rozwój działań wspierających więzi międzypokoleniowe i wzmacniające poczucie odpowiedzialności młodych pokoleń za opiekę nad osobami starszymi z otoczenia rodzinnego i sąsiedzkiego	Liczba zrealizowanych działań wspierających więzi międzypokoleniowe i inne	UM MOPR NGO	2016 - 2020
4. Rozwój dziennych domów pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba dziennych domów pomocy społecznej • Liczba uczestników zajęć 	UM NGO	2016 – 2020
5. Promowanie dostępu do edukacji osób starszych poprzez zapewnienie udziału w zajęciach oraz rozszerzanie oferty Uniwersytetów III Wiek	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczestników UTW • Liczba UTW 	Uczelnie wyższe i inne jednostki oświatowe NGO	2016 – 2020
6. Realizacja programów i projektów dla osób starszych ukierunkowanych na aktywizację i integrację oraz organizację zajęć sportowych, kulturalnych i turystycznych	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczestników • Liczba zrealizowanych programów i projektów 	MOPR NGO UM UTW	2016 – 2020
Cel szczegółowy II. Zapewnienie wsparcia umożliwiającego osobom starszym funkcjonowanie w środowisku lokalnym			
1. Podniesienie jakości i dostępności usług		MOPR	2016 – 2020
			Budżet miasta

<p>opiekunich świadczone zarówno w miejscu zamieszkania osoby starszej jak i w ośrodkach wsparcia dla osób starszych.</p>	<p>usługami opiekuńczymi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba ośrodków wsparcia świadczących usługi dla osób starszych • Liczba szkoleń dla osób pracujących z osobami starszymi • Liczba przeszkolonych pracowników 	<p>NGO LGD</p>		<p>Budżet NGO Granty, Dotacje RPO Priorytet 9 RGD Priorytet 11</p>
<p>2. Rozwój poradnictwa specjalistycznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z poradnictwa • Liczba podmiotów i specjalistów udzielających poradnictwa 	<p>NGO MOPR</p>	<p>2016 – 2020</p>	<p>Budżet NGO dotacje, granty Środki własne MOPR</p>
<p>3. Promocja i rozwój środowiskowych form opieki nad osobami starszymi, w tym form opieki polegających na okresowym wyreżaniu opiekunów rodzinnych i pomocy sąsiedzkiej + usługi wzajemnościowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób objętych pomocą • Liczba nowych form opieki • Liczba osób zatrudnionych w nowych formach 	<p>MOPR NGO</p>	<p>2016 – 2020</p>	<p>Budżet miasta Budżet NGO dotacje, granty RPO Priorytet 9</p>
<p>4. Promowanie i udział wolontariuszy w opiece nad osobami starszymi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób objętych pomocą • Liczba wolontariuszy realizujących pomoc osobom starszym 	<p>MOPR NGO UTW</p>	<p>2016 – 2020</p>	<p>Budżet NGO Środki UTW Środki RPO Priorytet 9</p>
<p>Cel strategiczny III. Zapewnienie całodobowej opieki osobom starszym</p>				
<p>1. Rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku – zmniejszenie czasu oczekiwania na umieszczenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba domów pomocy społecznej • Liczba pensjonariuszy DPS • Liczba oczekujących na umieszczenie • Okres oczekiwania na umieszczenie 	<p>UM DPS</p>	<p>2016 – 2020</p>	<p>Budżet UM</p>

2. Szkolenie kadr zajmujących się opieką całodobową	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przeszkolonych pracowników Liczba szkoleń 	DPS CKZiU NGO	2016 – 2020	Środki własne DPS NGO budżety konkursowe
Priorytet VI. Rozwój kapitału ludzkiego				
Cel strategiczny 1. Wzmacnianie partycypacji członków lokalnej społeczności poprzez rozwijanie programów i działań rewitalizacyjnych				
1. Tworzenie sieci podmiotów współpracujących na rzecz środowiska lokalnego, w tym animowanie i aktywizowanie przedst. instytucji i społeczności lokalnych oraz grup nieformalnych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zgłaszanych przez mieszkańców w ramach budżetu obywatelskiego Wykaz ulic objętych programami rewitalizacji Liczba dokumentów objętych konsultacjami 	MOPR UM NGO	2016-2020	MOPR środki własne Budżet miasta NGO środki własne
2. Wzmocnienie i rozwój dialogu i komunikacji społecznej z partnerami pozarządowymi i mieszkańcami	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dokumentów objętych konsultacjami 	UM	2016-2020	Działanie nie wymaga nakładów finansowych Budżet miasta
3. Wspieranie inicjatyw społecznych podejmowanych przez organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> Liczba NGO ubiegających się o dotacje Liczba udzielonych dotacji Liczba organizacji, które otrzymały dotacje 	UM	2016-2020	
4. Zwiększenie zakresu współpracy z NGO poprzez powierzanie zadań publicznych, wspieranie i koordynacja wspólnych działań	<ul style="list-style-type: none"> Liczba powierzonych zadań, Liczba NGO, którym powierzono zadanie Liczba wspólnie realizowanych działań 	UM MOPR NGO	2016-2020	Budżet miasta
5. Wspieranie rozwoju NGO i wolontariatu	<ul style="list-style-type: none"> Liczba NGO współpracujących z samorządem Liczba klubów wolontariusza Liczba wolontariuszy 	UM MOPR NGO	2016-2020	NGO środki własne MOPR środki własne

V. Ramy finansowe

Zapisy zawarte w Strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań w zależności od posiadanych przez samorząd miasta i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Źródłami finansowania Strategii będą:

- środki finansowe z budżetu Miasta Włocławek,
- środki finansowe z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych,
- środki zaangażowane w partnerstwo publiczno-społeczne.

VI. Monitoring, wdrażanie i ewaluacja.

Instrumentami wdrażania strategii będą programy aktywizacyjne, pomocowe i osłonowe skierowane do określonych grup odbiorców, a także jednostek pomocy społecznej i organizacji pozarządowych, które powinny rozwijać i uszczegóławiać cele szczegółowe strategii. Odnosi się to w szczególności do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, a które powinny wypływać z założeń przyjętych w strategii.

Obok wdrażania Strategii istotne znaczenie będzie miała ocena jej realizacji. Odgrywa ona istotną rolę, zwłaszcza w monitorowaniu realizacji założeń Strategii w zestawieniu ze spodziewanymi efektami poszczególnych działań. Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych kwestii społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytanie o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej „ośrodek pomocy społecznej koordynuje realizację strategii”. Powołany przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie Zespół będzie dokonywał okresowej oceny realizacji zapisów Strategii, a Dyrektor MOPR przedłoży Radzie Miasta w formie sprawozdania co 2 lata do dnia 30 czerwca.

VII. Zakończenie

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Włocławek na lata 2014-2020 ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu pewnych grup społecznych oraz stworzenie warunków zaspokajania potrzeb niezbędnych własnych scenariuszy życiowych przez mieszkańców miasta. Strategia została opracowana we współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie miasta, których zadania ujęte zostały w planowanych działaniach. Organizacje pozarządowe, w wielu przypadkach są bowiem partnerami w realizacji celów strategicznych zapisanych w dokumencie.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych wytycza główne kierunki działań strategicznych samorządu miasta w zakresie polityki społecznej. Stanowi dokument bazowy, w odniesieniu do którego powinny być konstruowane programy celowe i projekty, skierowane do konkretnych grup odbiorców. Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych powinna stanowić także narzędzie wykorzystane w procesie pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań z zakresu polityki społecznej z funduszy europejskich.

Autorzy opracowujący dokument, dziękują wszystkim osobom, które włączyły się w jego przygotowanie. Jednocześnie autorzy mają nadzieję, że dokument spełnia oczekiwania mieszkańców miasta.

BYRENTOR
Dyrektor

Opracowanie:
Dział Pomocy Społecznościowej MOPR

Aneks

Wykaz skrótów użytych w strategii:

AA – Anonimowi Alkoholicy
AL-Anon – grupy osób współzależnionych
AL-Ateen – grupy współzależnionych nastolatków
art. – artykuł
Caritas – Caritas Diecezji Włocławskiej
CEiPM – Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży
DDA – dzieci dorosłych alkoholików
DPS – dom pomocy społecznej
Dz. U. – Dziennik Ustaw
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
FP – Fundusz Pracy
ES – ekonomia społeczna
GUS – Główny Urząd Statystyczny
JST – jednostka samorządu terytorialnego
KIZ - Komisja do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia
KSW – Kujawska Szkoła Wyższa
LGD - Lokalna Grupa Działania
MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
MOW – Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy
NEET - niepracujących i poza systemem edukacji
NGO – organizacje pozarządowe
NK – Niebieska Karta
OHP – Ochotnicze Hufce Pracy
ON – osoba niepełnosprawna
OWES – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PES – podmioty ekonomii społecznej
PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
pkt – punkt
poz. – pozycja
późn. zm. – późniejsze zmiany
PTTK – Państwowe Towarzystwo Turystyczno – Krajobrazowe
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
RP – Rzeczpospolita Polska
RPO – Regionalny Program Operacyjny
SES – Sektor Ekonomii Społecznej
SOW – Szkolny Ośrodek Wychowawczy
sprawy o-w – sprawy opiekuńczo-wychowawcze
Stowarzyszenie „Amazonki” - Stowarzyszenie Kobiet po Mastektomii „Amazonki”
UE – Unia Europejska
UM – Urząd Miasta
ust. – ustęp
UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku
ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Zestawienie tabel i wykresów.

Tabela Nr 1. Ludność głównych miast regionu kujawsko – pomorskiego.	str. 12
Wykres Nr 1. Ludność głównych miast regionu kujawsko – pomorskiego.	str. 12
Tabela Nr 2. Mieszkańcy Włocławka wg głównych grup wiekowych.	str. 13
Wykres Nr 2. Mieszkańcy Włocławka wg głównych grup wiekowych.	str. 13
Tabela Nr 3. Mieszkańcy Włocławka w wieku 65 +.	str. 14
Wykres Nr 3. Mieszkańcy Włocławka w wieku 65 +.	str. 14
Tabela Nr 4. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną.	str. 16
Tabela Nr 5. Typy rodzin objętych pomocą społeczną.	str. 16
Wykres Nr 4. Typy rodzin objętych pomocą społeczną.	str. 17
Tabela Nr 6. Powody przyznawania świadczeń.	str. 19
Wykres Nr 5. Powody przyznawania świadczeń.	str. 20
Tabela Nr 7. Stopa bezrobocia na wybranych obszarach w latach 2012-2015.	str. 22
Tabela Nr 8. Liczba i procentowy udział osób długotrwale bezrobotnych w latach 2013-2015.	str. 22
Wykres Nr 6. Liczba i procentowy udział osób długotrwale bezrobotnych w latach 2013-2015.	str. 23
Wykres Nr 7. Bezrobocie wg płci.	str. 24
Wykres Nr 8. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.	str. 26
Wykres Nr 9. Pomoc dla osób niepełnosprawnych.	str. 28
Tabela Nr 9. Rodziny z problemem alkoholowym w latach 2013 – 2015.	str. 29
Wykres Nr 10. Rodziny z problemem alkoholowym w latach 2013 – 2015.	str. 30
Wykres Nr 11. Liczba osób bezdomnych w latach 2013 – 2015.	str. 33
Tabela Nr 10. Niebieskie Karty wg instytucji wszczynającej procedurę.	str. 34
Wykres Nr 12. Niebieskie Karty w latach 2013 – 2015.	str. 35
Tabela Nr 11. Rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym.	str. 36
Tabela Nr 12. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2013 – 2015.	str. 38
Tabela Nr 13. Rodzinna piecza zastępcza – wysokość świadczeń w latach 2013 – 2015.	str. 38
Tabela Nr 14. Pomoc na kontynuowanie nauki w latach 2013 – 2015.	str. 39
Tabela Nr 15. Pomoc na usamodzielnienie w latach 2013 – 2015.	str. 39
Tabela Nr 16. Pomoc na zagospodarowanie w latach 2013 – 2015.	str. 39
Tabela Nr 17. Liczba dzieci umieszczonych placówkach opiekuńczo – wychowawczych latach 2013 – 2015.	str. 40
Tabela Nr 18. Liczba dzieci przyjętych do placówek opiekuńczo – wychowawczych.	str. 40